

Nota van antwoord

Bijlage bij Waterbeheerprogramma 2022-2027 – Waterschap Brabantse Delta

Aldus vastgesteld in de vergadering van het algemeen bestuur van 24 november 2021,

De dijkgraaf De secretaris-directeur

drs. C.J.G.M. de Vet dr. A.F.M. Meuleman

Inhoud

Inleiding.....	4
Participatie bij de voorbereiding van het waterbeheerprogramma	4
Terinzagelegging en beantwoording	4
Deel 1: Beantwoording zienswijzen	5
Deel 2: Overzicht wijzigingen	66

Inleiding

In maart 2021 heeft het algemeen bestuur van Waterschap Brabantse Delta het ontwerp Waterbeheerprogramma vastgesteld. Gelijktijdig is het document gepubliceerd op de website van het waterschap¹.

In het Waterbeheerprogramma staat hoe het waterschap haar taken in die programmaperiode uitvoert. Het is een belangrijk document waarmee het waterschap haar koers bepaalt. Er staan doelstellingen en ambities in. Met het Waterbeheerprogramma werkt het waterschap samen met andere organisaties aan een klimaatbestendig en veerkrachtig waterbeheer dat bijdraagt aan een duurzame ontwikkeling van het werkgebied en daarbuiten.

Participatie bij de ontwikkeling van het waterbeheerprogramma

De terinzagelegging is het sluitstuk van een uitgebreid participatieproces dat rond de totstandkoming van het waterbeheerprogramma is georganiseerd. Het proces vond plaats in de periode tussen januari 2020 en september 2020. Op verschillende wijzen (interviews, enquêtes, bijeenkomsten) zijn bewoners van het werkgebied en organisaties gevraagd mee te denken met het waterbeheerprogramma 2022-2027. De resultaten van dit traject zijn opgenomen in het rapport 'Participatietraject Waterbeheerprogramma 2022-2027' dat gelijktijdig met het ontwerp waterbeheerprogramma aan het bestuur is aangeboden.

Terinzagelegging en beantwoording

De inspraakperiode verliep van 6 mei 2021 tot en met 18 mei 2021. In totaal zijn 22 zienswijzen ontvangen in de inspraakperiode.

Deze nota behandelt alle zienswijzen die zijn ontvangen op het ontwerp waterbeheerprogramma 2022-2027. In deel 1 zijn de zienswijzen per onderdeel voorzien van een antwoord van het waterschap. Daarnaast is aangegeven of dit leidt tot een wijziging van het waterbeheerprogramma 2022-2027. In deel 2 is een overzicht opgenomen van de wijzigingen tussen het ontwerp programma en programma gegeven.

De 22 zienswijzen zijn zorgvuldig geanalyseerd en zo veel mogelijk van een specifiek antwoord voorzien. Bij veel overlap tussen de zienswijzen zijn deze geclusterd beantwoord.

¹ [Waterbeheerprogramma 2022 – 2027 | Waterschap Brabantse Delta](#)

Deel 1: Beantwoording zienswijzen

Organisatie	Essentie van de reactie/ zienswijze	Vorgesteld antwoord Dagelijks Bestuur	Voorstel voor verwerking in WBP
Particulier	Effecten van natuurlijke onttrekking van kanalen, drinkwatervoorziening op grondwaterpeil is onderbelicht.	Het doel van het waterbeheerprogramma is om aan te geven wat het waterschap de komende jaren gaat doen om uitvoering te geven aan haar taken en het stellen van prioriteiten daarbij. Het waterbeheerprogramma is niet bedoeld om een uitvoerige en uitputtende uiteenzetting van alle mogelijke invloeden en factoren te geven. Het spreekt voor zich dat het waterschap met deze, en andere invloeden die spelen, wel rekening houdt bij het verder concreet maken en uitvoeren van maatregelen.	Geen wijziging
Particulier	Belang van educatie en bewustzijnsontwikkeling	De opgaven rondom het waterbeheer zijn groot en vragen samenwerking tussen bewoners, bedrijven, maatschappelijke organisaties en overheden. Bewustwording speelt een belangrijke rol bij het succes van deze samenwerking. Dat wordt in het waterbeheerprogramma onderkent. Het waterschap werkt samen met scholen om educatie en bewustwording over het onderwerp te versterken.	Geen wijziging
Particulier	Oude Leij bij lozingspunt Riel polijsten van het effluent, bijvoorbeeld door aanleg moerasbos. Plan naar voren halen ivm plannen voor zonneweides.	Gezien de andere uitdagingen in het werkgebied van Waterschap Brabantse Delta is het niet te verwachten dat op deze locatie binnen deze planperiode uitvoering wordt gegeven aan effluent polijsten.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Verhoging van het grondwaterpeil tot een voor behoud van de natuur noodzakelijk niveau conform rapport 'verkenning watervraag van de NB natuur'.	Ten aanzien van natuur geldt dat het waterschap de komende periode blijft inzetten op maatregelen om verdroging te bestrijden in en direct om natuurgebieden. Daarnaast is een	Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen

		structurele grondwaterstandverhoging in heel Brabant nodig. Dat is nadrukkelijk onderwerp van gesprek in het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg waar onder andere de Brabantse Milieufederatie meepraat over het nieuwe strategische grondwaterbeleid (over de volle breedte) die tot stand moet komen. Verder heeft ook het pakket aan maatregelen van het Deltaplan Hoge Zandgronden hierop betrekking, zoals die in het (ontwerp) Waterbeheerprogramma zijn opgenomen.	
Maatschappelijke organisatie	Aanpassing van het sproei beleid, hoger minimumpeil en meer realtime	Deze drie accenten zijn naast (nog veel meer accenten die hier niet genoemd zijn) allemaal onderdeel van de totale herijking van het grondwaterbeleid dat nu in Brabant plaatsvindt. De uitkomsten hiervan worden meegenomen in het waterbeheerprogramma.	Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen
Maatschappelijke organisatie	Schouw aanpassen op water vasthouden tbv biodiversiteit	Het waterschap werkt steeds meer aan versterken van biodiversiteit. Het watersysteem is gericht op het zoveel mogelijk ondersteunen van functies, waar versterken van biodiversiteit er één van is. Water aan- en afvoer blijven ook functies van watergangen. In beheer en schouw blijft het zoeken naar de optimale balans tussen functies.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Uitbreiding prioritaire gebied Zundert-HS met Rucphense Bossen	De contouren van de prioritaire gebieden zijn indicatief om ongeveer aan te geven waar de focus ligt. Het is geen exacte afbakening en er is ook niet mee gezegd dat er niet gekeken wordt naar wat er net buiten het prioritair gebied ligt. In het geval van Rucphen geldt dat het buitengebied van Rucphen heel nauw met dat van Zundert verweven is en dus in samenhang bekeken zou moeten worden.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Het specifiek benoemen van natuurvriendelijke oevers ook vriendelijk voor vissen en sportvissers	Voor ecologische verbindingzones (EVZ's)/ natuurvriendelijke oevers (NVO's) geldt een	Geen wijziging

	<p>maken en houden doormiddel van het opnemen in het onderhoudsplan. Tevens benoemen wanneer er besloten wordt natuurvriendelijke oevers aan te leggen daar waar de visrechten zijn verhuurt aan de sportvisserij dat de visrechthebbende wordt betrokken in het proces, daar deze oevers een direct effect hebben op de visstand, het beheer daarvan en de toegankelijkheid en bevisbaarheid.</p>	<p>onderhoudsplan op maat. Als dit er niet is, wordt het onderhoud uitgevoerd met het Algemeen Onderhoudsplan Waterlopen en Waterkeringen (AOWW) als basis. Wij handelen hier zo goed mogelijk naar en we zijn continu bezig om het onderhoud op deze plaatsen te optimaliseren. De eventuele verfijning of optimalisatie van het onderhoud aan bestaande EVZ's en NVO's en de aanleg van nieuwe kan wat ons betreft prima parallel lopen. Bij de voorbereiding van herinrichting van nieuwe locaties worden stakeholders benaderd en alle belangen meegewogen. De lokale hengelsportverenigingen en/of de visrechthebbende wordt daarbij niet overgeslagen. In het verleden zijn HSV's in sommige gevallen laat betrokken bij de planvorming, maar wij zijn ons ervan bewust dat deze partijen belangrijke gebruikers zijn en tijdig moeten worden betrokken om samen tot goede afspraken te komen.</p>	
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Voorstel: Het specifiek benoemen dat bestaande vispassages worden voorzien van kunstmatige intelligentie en bij realisatie alleen nog vispassages worden geplaatst voorzien van kunstmatige intelligentie.</p>	<p>Dank voor uw interessante voorstel. We gaan graag het gesprek met u aan over wat u verstaat onder kunstmatige intelligentie en de mogelijke toepassingen daarvoor bij vispassages. In onze huidige aanpak passen we waar mogelijk innovatie toe. Zo kiezen we momenteel op twee locaties voor de Smart Vislift. Dit type vispassage bevat een continu monitoringssysteem met een camera. Dit biedt mogelijkheden om bijvoorbeeld de stroming door de vispassage af te stemmen op de vissoort die op dat moment wil migreren. De Smart Vislift is op verschillende plaatsen in Nederland toegepast en daardoor kunnen verschillende locaties ook van elkaar 'leren'.</p>	<p>Geen wijziging</p>

<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>In paragraaf 5.4.2. Onder Beleidskeuze 3 wordt aandacht besteed aan de VBC. Passage is onvolledig (zie brief). Voorstel: het specifiek benoemen dat er visrechten worden verhuurd aan overkoepelende organisaties van de hengelsport en tevens aan haar achterban. En dat deze visrechthebbenden zitting hebben in de VBC. Tevens specifiek benoemen dat er in de VBC ook gesproken wordt over gezonde visstand, gezond leefmilieu voor de vissen, vismigratie en het voorkomen van vissterfte.</p>	<p>De tekst wordt aangepast op dit onderdeel</p>	<p>Op pagina 45 de passage over VBC als volgt aanpassen (cursief en doorgestreept zijn de aanpassingen): In de Visstandbeheercommissie (VBC) stemt het waterschap af met <i>zowel</i> sportvisserijgroepen <i>als</i> overkoepelende <i>organisaties waaraan visrechten worden verhuurd</i> over aanleg, beheer en onderhoud van vislocaties. In de VBC gaat het ook over initiatieven voor <i>(bevordering van) duurzame visserijactiviteiten die bijdragen aan de</i> doelen van de Kaderrichtlijn Water, <i>een gezonde visstand in relatie tot een gezond leefmilieu, vismigratie en het voorkomen van vissterfte.</i> Een belangrijk instrument hiervoor is het opstellen van een visplan. In het geval van specifieke wensen voor ontwikkeling en beheer van bepaalde vispopulaties in een aantal geïsoleerde visvijvers en plassen, is ook overleg nodig met de eigenaren. In veel gevallen zijn dat de gemeenten. Samen met de sportvisserij worden opties verkend voor het beperken van de verspreiding van (potentieel) invasieve exotische vissoorten, die een bedreiging kunnen vormen voor de van nature voorkomende vispopulatie.</p>
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Voorstel: Het specifiek benoemen van de zonneladder als afwegingskader bij inpassing van zonne-energie. Tevens benoemen wanneer er besloten wordt om de aanleg van een drijvend zonnepark te onderzoeken daar waar de visrechten zijn verhuurd aan de sportvisserij in het proces ten alle tijden de visrechthebbende en VBC te betrekken</p>	<p>Voor oppervlaktewaterlichamen is geen specifiek beleid voor zon. Initiatieven worden getoetst aan de verordening. Daarnaast is nog veel onderzoek nodig wat de effecten van zon op water zijn op de kwantiteit en kwaliteit van het water. De Unie van Waterschappen is hier momenteel mee bezig. Dit wordt verduidelijkt in het waterbeheerprogramma.</p>	<p>Toevoegen in <paragraaf 3.2.4) dat bij beoordeling van initiatieven voor duurzame opwek van energie op of in het watersysteem, zoals waterkrachtcentrales of drijvende zonnepanelen, de KRW doelen en andere resultaatverplichtingen leidend zijn. Het initiatief zal daarop beoordeeld worden.</p>

<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Indiener wil onder de alinea 'We dragen bij aan duurzame ontwikkelingsdoelen' aandacht vragen voor het realiseren van waterkrachtcentrales (WKC). WKC 's zijn vaak een onneembare hindernis voor vissen, ze belemmeren vismigratie en uit eindelijk een gezonde groei van de vispopulatie. Het benoemen van 'van duurzame energie' binnen het onderwerp is te globaal te noemen.</p> <p>à Voorstel: Het specifiek benoemen om de realisatie van WKC 's tot een minimum te beperken en altijd goede terdege onderzoeken uit te voeren zoals o.a. visvriendelijkheid, alternatieve opwekkingsbronnen etc. Tevens benoemen wanneer er besloten wordt een WKC aan te leggen daar waar de visrechten zijn verhuurd aan de sportvisserij hierin ten alle tijden de visrechthebbende wordt betrokken in het proces</p>	<p>Het beheergebied van Brabantse Delta kent geen locaties waar grootschalige waterkrachtcentrales toepasbaar zijn zoals bijvoorbeeld in de grote rivieren. De kleinere varianten zijn visvriendelijker. Ecologisch herstel conform de KRW doelen is leidend en voorstellen voor waterkracht centrales worden daarop beoordeeld.</p>	<p>Toevoegen in <paragraaf 3.2.4) dat bij beoordeling van initiatieven voor duurzame opwek van energie op of in het watersysteem, zoals waterkrachtcentrales of drijvende zonnepanelen, de KRW doelen en andere resultaatverplichtingen leidend zijn. Het initiatief zal daarop beoordeeld worden.</p>
<p>Drinkwaterbedrijf</p>	<p>Wij zijn daarom blij te lezen dat u in de planperiode sterk inzet op aanvulling van het grondwater. Dat is goed voor de drinkwaterbronnen en hiermee geeft uw waterschap invulling aan de in de Drinkwaterwet genoemde zorgplicht. Dit laatste zien wij graag als onderdeel van het beleid voor het waterbeheer vermeld in het plan en ook de wijze waarop dit bijdraagt aan de aanvulling van de bronnen.</p>	<p>Het doel van het waterbeheerprogramma is om aan te geven wat het waterschap de komende jaren gaat doen om uitvoering te geven aan haar taken. Het waterbeheerprogramma is echter geen alles omvattend beleidsplan. Het grondwaterbeheer is een complexe aangelegenheid waarin diverse partijen een rol vervullen. Het waterschap is er daar één van. Het waterschap focust in het waterbeheerprogramma logischerwijs op die aspecten die het meest bij de eigen taken en bevoegdheden liggen, maar zoals ook is aangegeven: het waterschap verliest daarbij niet uit te oog dat zij daarmee ook van invloed kan zijn op andere aspecten, zoals bij grondwaterkwaliteit uitvoeriger is toegelicht. Verder bezien wij grondwater als integraal onderdeel van het totale waterbeheer, waarbij de focus ligt op</p>	<p>Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen.</p>

		<p>klimaatrobustheid in 2050 (conform Deltaplan ruimtelijke adaptatie). Dat alles staat in het teken van zo veel mogelijk (grond)wateraanvulling en reductie van gebruik. Echter, dat moet wel bezien worden in het nieuwe strategische grondwaterbeleid dat momenteel nog in ontwikkeling is en waarover Brabant Water als lid van het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg meedenkt. Drinkwatervoorziening is bij uitstek een onderwerp wat in dat licht bekeken moet worden, al is het maar omdat een groot deel van de bevoegdheden daar bij de provincie ligt en dus afstemming behoeft.</p>	
Drinkwaterbedrijf	<p>Wij zien graag in het beleid opgenomen dat aanvulling van grondwater voor de drinkwatervoorziening onderdeel is van het waterbeheer door het waterschap als onderdeel van de zorgplicht.</p>	<p>Het waterschap stelt grondwateraanvulling én minder grondwatergebruik als centrale uitdaging neer voor alle gebruiksfuncties, of dat nu beregening, industrie of drinkwater is.</p>	<p>Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen.</p>
Drinkwaterbedrijf	<p>Wij vragen u het beoogde effect van uw beleid toe te lichten waarmee wordt bijgedragen aan de veiligstelling van de drinkwaterbronnen op korte termijn en voor de toekomst.</p>	<p>Het effect van het beleid hangt voor een belangrijk deel af van de strategische keuzes die in Brabant nog gemaakt moeten worden.</p>	<p>Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen.</p>
Drinkwaterbedrijf	<p>Graag zien wij een verduidelijking in de tekst van de specifieke aandacht van uw waterschap voor de verbetering van de kwaliteit van het grondwater met benoeming van de middelen die hiervoor worden ingezet.</p>	<p>Het waterschap doet dat op 3 manieren. Ten eerste door in de wet- en regelgeving voor de onttrekkingen waarvoor het waterschap bevoegd is, beperkingen op te leggen voor de diepte waarop onttrokken mag worden. Ten tweede door deel te nemen aan de gebiedsdossiers per winningslocatie. Ten derde door het toepassen van het afwegingskader voor vergunningverlening, toezicht en handhaving zoals die in het Ontwerp-waterbeheerprogramma is opgenomen.</p>	<p>Toevoegen aan tekst in paragraaf 6.6.2 onder de huidige tekst van beleidskeuze 3 (we werken samen) de volgende nieuwe alinea: <i>Samenwerking is ook aan de orde bij het waarborgen van de grondwaterkwaliteit. Het waterschap levert daar via het uitvoeren van hun taken een bijdrage aan, in elk geval op de volgende drie manieren. Ten eerste door in de wet- en regelgeving voor de onttrekkingen waarvoor het waterschap bevoegd is, beperkingen op te leggen voor de diepte waarop onttrokken</i></p>

			<i>mag worden. Ten tweede door deel te nemen aan de gebiedsdossiers drinkwaterwinning per drinkwaterwinning en feitendossiers te hanteren bij industriële onttrekkingen voor menselijke consumptie. Ten derde door het toepassen van het afwegingskader voor vergunningverlening, toezicht en handhaving conform paragraaf 9.3.</i>
Drinkwaterbedrijf	Wij vragen u in het beheerplan aan te geven hoe u aan een betere registratie en een op de waterbalans afgestemd beheer van grondwateronttrekkingen voor beregenen en kleine onttrekkingen vorm wilt geven	Dit is onderdeel van de gesprekken over het toekomstig grondwaterbeleid in Brabant dat in het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg gevoerd worden.	Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen.
Maatschappelijke organisatie	Dit alles (focus op afwaterende gebied, weersextremen) heeft tot gevolg dat wij het voor de bemalen gebieden oneens zijn met uw uitgangspunt dat deze structureel natter dienen te worden.	Deze opmerking in het Ontwerp waterbeheerprogramma moet gezien worden als een algemeen principe en zal dus in bepaalde gebieden genuanceerder liggen dan elders. Voor wat betreft de bemalen gebieden (polders) geldt uiteraard dat deze anders zijn dan de hogere zandgronden, maar ook in polders geldt dat er hoge en lagere delen zijn. Ook in polders geldt dat een klimaatrobuust systeem niet langer automatisch kan betekenen de waterhuishouding geheel gericht moet zijn op het zo goed mogelijk ontwateren van het laagste deel, ten koste van andere delen van die polder. Ook voor polders geldt dat er een balans gevonden moet worden tussen voorbereid zijn op wateroverlast en op voorbereid zijn op droogte.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Wij denken dat waterbalans nog verder in positieve richting kan doorslaan, want het water opnemend vermogen van de Brabantse landbouwbodems is groter dan tot nu toe is benut	Het waterschap denkt ook dat het water opnemend en -vasthoudend vermogen van landbouwgronden veel groter kan zijn. Daarom zetten we via DHZ en deelname aan programma's zoals Bodem UP daarop in. Dat	Geen wijziging

		neemt niet weg dat dit een deel van de oplossing kan brengen, maar nog steeds meer actie nodig is.	
Maatschappelijke organisatie	Wij zijn van oordeel dat, als het gaat om de overgang naar 'functie volgt peil', de pijn gelijkelijk verdeeld moet worden over alle sectoren, niet alleen de land- en tuinbouw. Wat dat betreft zijn wij benieuwd naar de uitwerking in prioritaire gebieden door middel van bij dat gebied passend maatwerk, zoals genoemd op blz. 34. Herverkaveling, grondruil, het toevoegen van gronden met beperkingen aan andere agrarische bedrijven etc. kunnen. We onderstrepen dat een omslag veel tijd kost.	Dat is ook de inzet van het waterschap en dat is ook één van de redenen waarom het waterschap zo nadrukkelijk de link legt met andere ruimtelijke ontwikkelingen bij het benoemen van deze prioritaire gebieden. Inzet zou ook niet moeten zijn dat de agrarische sector er alleen pijn van heeft, maar er sterker naar de toekomst uit komt.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Beregenen als absoluut noodzakelijk sluitstuk van de watervoorziening is daarmee een realiteit voor een toekomstbestendige agrarische bedrijfsvoering.	Het waterschap ziet dat ook, maar dat neemt niet weg dat voor een toekomstbestendige agrarische sector zuinig watergebruik en het veel meer vasthouden en aanvullen van water in tijden van voldoende, noodzakelijk is.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Helaas moeten wij constateren dat de stimulans tot oplossingsgericht handelen geheel ontbreekt in de kilometers brede zones rondom Natura2000-gebieden en ook rondom de Natte Natuurparels. Hoe veel de individuele grondgebruiker ook investeert en accepteert: hij blijft te maken houden met het verouderde inflexibele beregeningsbeleid. Daarmee wordt hij op geen enkele manier uitgedaagd om op dit onderdeel zijn ondernemerschap in te zetten en daarvoor een passende beloning te ontvangen. Wij vinden dit een principiële onjuiste benadering. Door juist wel te kiezen voor die beloning, bijvoorbeeld door flexibilisering van de beregeningsmogelijkheden, zal de ondernemer in actie komen. Gevolg is dat de feitelijke beregeningsbehoefte vermindert omdat het grondwater ook in deze zones wordt aangevuld. Wij	Het pleidooi is ons wel bekend en het waterschap ziet zelf ook graag beweging naar een verbetering in plaats van alleen maar vasthouden wat er al is. Dit is wel direct afhankelijk van het nieuwe strategische grondwaterbeleid in de volle breedte van het grondwaterbeheer die in Brabant in ontwikkeling is. De ZLTO praat daar als lid van het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg direct over mee.	Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen.

	willen deze aanpak daarom nadrukkelijk bij u bepleiten		
Maatschappelijke organisatie	Stichting vraagt bij deze wederom hoe u de emissie van de ongewenste stoffen, de zware metalen lood, nikkel, kobalt, wolfram, zink, koper en tin van de sportvisserij voorkomt. Nikkel, kobalt en lood zijn Zeer Zorgwekkende Stoffen en sportvissers zijn de grootste bron van lood naar het water.	Het waterschap werkt mee aan een nadere uitwerking van de afspraken uit de Green Deal Sportvisserij Loodvrij. Daarbij hebben we aandacht voor alle ongewenste stoffen i.r.t. sportvisserijactiviteiten. Dit is ook een onderwerp van gesprek in de VBC.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Stichting vraagt u naar de minimalisatieplicht voor het gebruik en de emissie van ZZS van de sportvisserijen het toepassen van BBT. Nikkel is voor veel waterwinbedrijven problematisch. Sportvissers zijn een bron van nikkel. Voor ZZS geldt de minimalisatieplicht. Voor een eenvoudig te saneren bron als de sportvisserij, is eenvoudig aan de minimalisatieplicht te voldoen. Een voorstel hiervoor is een bijlage bij deze zienswijze.	Wij hebben kennis genomen van uw voorstel en nemen dat ook mee in de gesprekken met de sportvisserijsector, waaronder de VBC.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Daarom verzoekt stichting Waterschap Brabantse Delta: Per direct een verbod op te nemen in het visrecht voor het onnodige gebruik van ZZS door sportvissers. Een verbod op te nemen per direct voor het onnodige gebruik van lood tijdens viswedstrijden. De hengelsportverenigingen een plan op te laten stellen om zelf verantwoording te nemen en toe te zien op de beëindiging van het gebruik van ZZS door hun leden. Zo'n verzoek is bijgesloten. Gezien het nakende verbod op het gebruik en de verkoop van loodlossystemen en loodlijnen een verbod in het handhavingsbeleid op te nemen. Een aangekondigd verbod op de verkoop en het gebruik van vislood kan hierbij tegelijk worden meegenomen	Waterkwaliteitsmetingen en watersysteemanalyses vormen de basis voor de KRW-maatregelen van het waterschap. Een aantal ZZS maakt onderdeel uit van ons meetnet. Daarnaast benutten we kennis uit samenwerkingsverbanden en onderzoekinstellingen, om meer zicht te krijgen op de effecten van bepaalde stoffen en doelmatige maatregelen te kunnen selecteren. Als prioritaire stof maakt lood onderdeel uit van ons KRW-waterkwaliteitsmeetnet. Daaruit blijkt dat de KRW norm niet wordt overschreden. In het KRW-maatregelpakket van het waterbeheerprogramma zijn daarom geen specifieke maatregelen gericht op lood opgenomen. Ook is het niet mogelijk om in het waterbeheerprogramma verboden op te nemen. Maatregelen die de emissie van lood naar het oppervlaktewater vanuit de	Geen wijziging

		sportvisserij verminderen, nemen wij samen met de sportvisserijsector in het kader van de Green Deal Sportvisserij Loodvrij en kunnen worden gezien als een uitwerking van het waterbeheerprogramma. Ook in VBC verband wordt besproken hoe tot vermindering van loodemissies (en emissies van andere stoffen) vanuit de sportvisserij kan worden gekomen.	
Maatschappelijke organisatie	Herstel van de oude loop van de rivier de Donge door verwijdering van de dam in rivier de Donge onder de A59 heeft een grote positieve impact op de waterkwaliteiten op flora en fauna, vissen kunnen zonder technische ingrepen hun paaigebied beter bereiken.	Wij gaan graag het gesprek met u aan over uw zienswijze en om samen het herstelperspectief voor de Beneden Donge (als onderdeel van een aanpak richting een klimaatrobuust waterlandschap) nader te verkennen. Vooruitlopend daarop geven wij alvast de volgende toelichting op onze keuzes. Om in de Benedenloop van de Donge stroming te realiseren zijn ingrijpende aanpassingen nodig in het huidige bodem- en watergebruik, in het verhang en in het profiel (zie ook de watersysteemanalyse Beneden-Donge). Daarbij is het twijfelachtig in hoeverre dit past bij de oorspronkelijke situatie. Wij achten dit niet uitvoerbaar in de komende planperiode. Dat neemt niet weg dat we in 2022-2027 fors investeren in KRW-maatregelen in dit waterlichaam: herstel natte natuurparel Westelijke Langstraat (624 ha), aanleg van ecologische verbindingszones met aan natuurvriendelijke oeverinrichting (12,2 km) akkerrandbeheer (78 km), verondiepen/ophogen van de waterbodem (5,7 km), extensief maaibeheer (24 km) en herstel van een vismigratieroute via gemaal Keizersveer.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Herstel oude loop biedt tevens perspectief voor het versterken van het Natuur Netwerk Brabant en het	Er is nog veel werk aan de winkel voor zowel het Natuur Netwerk Brabant als het halen van	Geen wijziging

	<p>verbinden van Natuurgebieden. Overheidsdoelstelling is om Nationaal park De Biesbosch te verbinden met andere natuurgebieden. In de nabije toekomst zal De Biesbosch deel uitmaken van getijdeland NL Delta</p>	<p>de KRW doelen voor alle 25 waterlichamen. Op basis van de watersysteemanalyses heeft het waterschap keuzes gemaakt voor de maatregelen waarmee de komende 6 jaar belangrijke ecologische winst te behalen is, mede in relatie tot benodigde inspanningen van andere partijen.</p>	
Maatschappelijke organisatie	<p>Beneden Donge zien als deel van laaglandbeek en niet als kanaaltype. Vismigratie en macrofauna zijn een belangrijke basis voor voedsel en versterken de functie als blauwgroene verbindingzones voor het herstel van de biodiversiteit in en naast het water. Samen met overgangsgebieden (doelstelling Europese Biodiversiteit Strategie (EBS)) komen er uitbreidingen van leef-en voedselzones langs De Donge wat belangrijk is voor herstel van soorten. Met het aanpassen van de kwaliteitseisen door het water te zien als kanaaltype vertraagt dit het herstel van doelsoorten NNB</p>	<p>Voor de indeling in KRW-waterlichaamtypen is gekeken naar het dominante type van de hoofdwaterlopen in een stroomgebied (conform landelijke KRW-spelregels). Het voormalige waterlichaam Beneden Donge bevatte naast het meer kreekachtige overgangsgebied naar de Bergsche Maas bovenstrooms een aantal meer beekachtige trajecten. Deze beektrajecten zijn nu ondergebracht bij het KRW-waterlichaam Donge (voorheen Bovenloop Donge genoemd). De resterende trajecten van de Beneden Donge vormen maar een beperkt aandeel van de hoofdwaterlopen in dit stroomgebied. Dit zijn voornamelijk kanalen en een kreekachtig overgangsgebied. Voor krekken bestaat in Nederland geen KRW-type. Uiteindelijk zijn wij daarom op een kanaaltype uitgekomen als meest passende type voor het nieuwe waterlichaam Dongekanal.</p>	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	<p>Kies voor integrale aanpak met KRW (waterbeheerprogramma) en de Rijksopgave biodiversiteitherstel. Nederland heeft met het ondertekenen van de Europese Landschap Conventie (ELC) de verantwoordelijkheid voor het vastleggen van kwaliteitsdoelstellingen voor natuur aanvaard. Vanaf 2021 tot 2030 zal daarom herstel in soorten te zien moeten zijn door: -meer natuurareaal te creëren (15.000 Ha natuurelementen langs Natuur Netwerk</p>	<p>Wij onderschrijven het belang van een integrale aanpak waarbij er zowel gewerkt wordt aan de KRW doelen als aan biodiversiteit. Dat neemt niet weg dat we keuzes moeten maken in waar we de komende 6 jaar met maatregelen de grootste bijdrage aan gestelde doelen kunnen realiseren.</p>	Geen wijziging

	Nederland) -overgangsgebieden op landbouwgrond te ontwikkelen voor biodiversiteitsherstel (10 % meer landschapselementen voor natuurontwikkeling) - meer migratie-mogelijkheden over land en water te bieden		
Maatschappelijke organisatie	Het afzien van het maaien van sloten in broedtijd van weidevogels.	Het overgrote deel van de waterlopen in beheer van het waterschap wordt tot medio juni niet gemaaid. De watergangen die op dat moment van dermate groot belang zijn voor de water aan- en afvoer zijn worden ook tijdens het broedseizoen gemaaid als dat op dat moment nodig blijkt. Uiteraard wordt dit gedaan conform de (rand)voorwaarden die worden opgelegd vanuit de Wet Natuurbescherming en de gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen. Hierdoor wordt als er tijdens het broedseizoen gemaaid moet worden voldoende rekening gehouden met de aanwezige flora en fauna.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Verhoging van de grondwaterstand tot zeker eind mei om de situatie van weidevogels te verbeteren. Dempen van sloten in de nabijheid van weidevogelgebieden dient prioriteit te krijgen.	Samen met de provincie, de agrarische sector en bos- en natuurterreinbeheerders werkt het waterschap de komende jaren aan klimaatbestendige en veerkrachtige waterlandschappen (waaronder herstel van natuurlijke(re) grondwaterstanden). Dit is ook belangrijk voor herstel van weidevogelpopulaties. Voor weidevogelgebieden die onderdeel uitmaken van het NNB is in de regel meer mogelijk dan voor gebieden met een overwegend agrarisch gebruik. Bewustwording van landgebruikers is dan een belangrijke sleutel voor het treffen van maatregelen ter bescherming van weidevogels.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Doelstelling duurzaamheid Klimaatneutraal 2030 Europees: 49% reductie dient landelijk te zijn	Dit is inderdaad een landelijke doelstelling.	De tekst aanpassen door Europees door Nationaal te vervangen

<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>In de ontwikkelingen na afloop van het afronden van het ontwerp WBP zijn nog een aantal verbeteringen en verduidelijkingen vanuit de organisatie voorgesteld op basis van voortschrijdend inzicht en enkele correcties. Zo zijn onder andere:</p> <ul style="list-style-type: none"> - In paragraaf 5.2.1 en in bijlage 3 is de optelling van maatregelen niet overal correct. - Daarnaast zijn er enkele EVZ trajecten die moeten worden toegekend aan een ander stroomgebied vanwege het verleggen van de gebiedsgrens tussen stroomgebieden of bestuurlijke afspraken die niet volledig overeenkomen met de trajecten in het ontwerp Waterbeheerprogramma. De tabel en de bijbehorende kaart moet worden aangepast. - Prestatie indicatoren kunnen worden verduidelijkt 	<p>De suggesties worden meegenomen als technisch inhoudelijke aanpassingen.</p>	<p>De tekst, tabellen en kaart aanpassen.</p>
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Voor de vaarwegen wordt ingezet op het wegwerken van de baggerachterstand. Er is een inspanningsverplichting om alle vaarwegen te baggeren naar de juiste diepte, conform vaarwegklassen en BRTN-diepten. Wij missen in de het verhaal een beschouwing hoe wordt omgegaan met baggerspecie. Voor een duurzame ontwikkeling is het wellicht nodig bij de verwerking van baggerspecie verder te gaan dan wat op dit moment wettelijk verplicht is. De als inspanningsverplichting aangemerkte baggerwerken worden de komende tijdsperiode bijna gebiedsdekkend uitgevoerd. Dit staat in schril contrast met het nog niet realiseren van een evenwichtig watersysteem en het niet halen van de resultaatsverplichting die verbonden is aan de KRW-doelen.</p>	<p>Het project inhaalslag vaarwegen bevindt zich in de voorbereidingsfase. Baggeren is noodzakelijk voor het op orde houden van het legger- en nautisch profiel. Algemene inzet is de voorgenomen baggerwerken (vaarwegen) zodanig uit te voeren dat deze bijdragen aan verbetering van de waterkwaliteit (en in elk geval geen verslechtering opleveren). Het thema duurzaamheid speelt in de uitvoering zeker een rol in. Zo wordt de aanpak Duurzaam GWW toegepast (Grond, Weg en Waterbouw). Duurzaamheid zal in een zo vroeg mogelijk stadium in het project worden meegenomen om kansen te benutten en duurzaamheidsdoelen te bereiken. Kijkend naar de baggerspecie en het thema duurzaamheid, maakt het projectteam onderscheid in twee aspecten:</p>	<p>Geen wijziging. In het antwoord is toegelicht wat de aanpak van het waterschap inhoudt.</p>

		<p>- Uitvoeringsmethode: Het waterschap wil het baggerwerk zo duurzaam mogelijk uitvoeren. Een marktconsultatie moet uitkomst bieden hoever de marktpartijen zijn om het baggeren circulair, emissie arm of CO2-neutraal uit te voeren;</p> <p>- Afzetlocatie: In de voorbereidingsfase wordt onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de baggerspecie wat bepalend is voor (duurzame) afzetmogelijkheden.</p>	
Maatschappelijke organisatie	Bij het herinrichten van het watersysteem zou met name de ernstig ontwaterende Rijnwaterloop op het landgoed Reeberg (nabij de Koude Heide) met prioriteit moeten worden aangepakt. Er liggen mogelijk meekoppel mogelijkheden bij een functiewijziging van de Koude Heide	Voor de planperiode 2022-2027 hebben wij zelf weinig maatregelen gepland rondom landgoed Reeberg in het stroomgebied van de Agger. Bij ontwikkelingen zoals een functiewijziging op initiatief van anderen denken wij uiteraard graag mee naar welke verbetermogelijkheden er zijn op het vlak van waterbeheer.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Niet duidelijk is waarom alleen primaire keringen en regionale keringen aan een norm moeten voldoen. Afhankelijk van de gevolgen voor onder meer natuur is het wenselijk of noodzakelijk om ook voor compartimenteringskeringen en overige keringen normen te stellen om daarmee te voorkomen dat bij calamiteiten ernstige of niet te herstellen schade kan ontstaan als compartimenten vol of juist leeglopen	Primaire keringen worden aangewezen en genormeerd door het Rijk. Regionale keringen worden aangewezen en genormeerd door de provincie. Bij de inwerkingtreding van de Waterwet in 2009 zijn de regionale keringen in het beheergebied van waterschap Brabantse Delta aangewezen en genormeerd. Een compartimenteringskering is een type regionale kering. Bij het normeren van de regionale keringen zijn de destijds vigerende handreikingen gebruikt. Voor compartimenteringskeringen bleek uit die handreikingen dat er geen norm vastgelegd diende te worden, maar dat het aanwezige profiel in stand gehouden moet worden. Dit is ook als zodanig in de legger van het waterschap vastgelegd en de compartimenteringskeringen worden op die	Geen wijziging

		manier beschermd. In de planperiode van het Waterbeheerprogramma zal echter de noodzaak tot het normeren van compartimenteringskeringen opnieuw bekeken worden, in samenwerking met de provincie en waterschap Aa en Maas.	
Maatschappelijke organisatie	<p>Als beleidskeuze 4 wordt bij het werk aan keringen gewerkt met de aanpak Duurzaam Grond, Weg-en Waterbouw. (Duurzaam GW). Die aanpak dateert van 2012 en niet duidelijk is of voldoende geregeld is dat het werken met Thermisch Gereinigde Grond (TGG) veilig kan. Wij wijzen u op recente schandalen die daarmee gespeeld hebben.</p> <p>https://www.npostart.nl/eenvandaag/02-03-2021/AT_2155977</p>	De aanpak Duurzaam Grond-, Weg-, en Waterbouw is een werkwijze om duurzaamheid in GWW-projecten een plaats te geven. Hierin worden kansen voor duurzaamheid binnen projecten verkend en afgewogen. Het waterschap hanteert die werkwijze. De issues rondom het werken met Thermisch Gereinigde Grond zijn ons bekend. In ons beheergebied zijn een aantal projecten uitgevoerd waarbij thermisch gereinigde grond is gebruikt, veelal door Rijkswaterstaat. Het waterschap heeft thermisch gereinigde grond toegepast in de waterkering in de Overdiepse Polder. Daar is de toepassing zeer zorgvuldig geweest (afdekking, ligging t.o.v. grondwater) en heeft certificering plaatsgevonden.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Het nemen van preventieve maatregelen om te voorkomen dat menselijke en/of dierlijke activiteiten de veiligheid van waterkering kunnen beïnvloeden onderschrijven wij. Het met vallen bestrijden van muskusratten is een voortdurende kostenpost. Het aanpassen van dijken met bv graafwerkende netten/gaas of betontegels waar gras doorgroeit, kunnen gezien worden als een investering op lange termijn die uiteindelijk kosten bespaart. Er zou ook gekozen kunnen worden voor robuuste (bredere) dijken waar graafwerkzaamheden niet zo nadelig zijn en een combinatie met andere functies zoals natuur goed mogelijk zijn. Er zou in ieder geval op zo kort mogelijke termijn gestopt moeten worden met de	Het waterschap zorgt iedere dag voor de waterveiligheid van de inwoners van ons beheergebied. Een onderdeel hiervan is het voorkomen van graafschade door dieren. Dit doen wij door onder andere ingraven van gaas, zodat bevers niet in de waterkering kunnen graven. Het eventueel verbreden van alle dijken is een zeer kostbare oplossing en vraagt meer ruimte. Voor wat betreft de muskusrat is de landelijk afspraak dat in 2034 sprake is van total removal, op grensgebieden en grote wateren na.	Geen wijziging

	<p>huidige vangpraktijk waarbij fauna op een dieronvriendelijke manier in vallen wordt gevangen en er naast de beoogde muskusrat diverse vogels, andere zoogdieren of amfibieën op een afschuwelijke wijze het leven laten. Wij merken nog op dat er sprake is van een mogelijke aanpassing van het beverprotocol waarbij het mogelijk wordt ook bevers te doden. Ook in dat licht verdienen preventieve maatregelen die dit overbodig maken zeker onze voorkeur.</p>		
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>KRW: Wij verzoeken u daarom dat niet als uitgangspunt te hanteren en naar extra financieringsmogelijkheden te zoeken. Het feit dat ook andere partijen moeten investeren (zie par 5.2.1) mag geen argument zijn om dit doel nu al als waarschijnlijk onhaalbaar te bestempelen.</p>	<p>Samen met diverse partners werken we aan klimaatbestendige waterlandschappen. De KRW-maatregelen zijn een belangrijk onderdeel van deze aanpak. We zetten daarbij in op het maximaal benutten van financieringsmogelijkheden waaronder Europese subsidieprogramma's. We zetten in op het halen van de KRW doelen in 2027, maar zijn daarbij in belangrijke mate afhankelijk van diverse partners (waaronder landbouw en natuurterreinbeheerders) om de basiscondities daarvoor op orde te krijgen. Hoever we kunnen komen is in belangrijke mate afhankelijk van de beschikbare hoeveelheid geld en uitvoeringscapaciteit bij het waterschap, de markt en partners, de tijd die plan procedures vergen en de medewerking-investeringen van grondeigenaren en grondgebruikers.</p>	<p>Geen wijziging</p>
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Als lange termijn wensbeeld wordt geformuleerd een water-en bodemgebruik dat is aangepast aan de draagkracht en veerkracht van natuurlijke processen. Wateronttrekkingen zijn daarbij in evenwicht met aanvullingen vanuit hemelwater en noodzakelijke maatregelen zijn uitgevoerd, zodat de waterkwaliteit voldoet aan de Europese, landelijke en</p>	<p>Het waterschap zet in op het halen van de KRW-doelen in 2027. In het ontwerp Waterbeheerprogramma geven we aan dit vraagt om een substantiële inzet van zowel het waterschap als diverse partners, waaronder agrarische ondernemers, terreinbeheerders, overheden en inwoners in zowel Vlaanderen</p>	<p>Geen wijziging; het ontwerp Waterbeheerprogramma is helder over de benodigde inzet van diverse actoren en de KRW-maatregelen (km en ha's) van het waterschap.</p>

	<p>waterlichaam-specifieke normen. Voor zover het daarbij gaat om de KRW-normen dienen die naar onze mening in 2027 te zijn bereikt en niet als wensbeeld of ambitie te worden geformuleerd. Bovendien wordt er gesproken over een “sterk” verbeterde situatie. Dit is een heel vage omschrijving en onvoldoende als beoordelingscriterium.</p>	<p>als Nederland. Het vergt immers aanpassingen in het bodem- en watergebruik, herinrichting van watersystemen, aanpassingen in het peilbeheer en extensiever onderhoud, en het terugdringen van verontreinigende stoffen om de basiscondities (waaronder grotere basisafvoer en stroomsnelheden in beken en minder stikstof en fosfor). De mate waarin de KRW doelen in 2027 zullen zijn gehaald, is in belangrijke mate afhankelijk van de gepleegde inzet door alle voornoemde actoren. De mate van doelbereik bepalen we jaarlijks aan de hand van de voortgangsindicatoren in paragraaf 5.2.4 (p38), 5.3.4 (p43) en 5.4.4 (p46).</p>	
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Het opruimen van barrières voor vismigratie wordt alleen nagestreefd voor prioritaire routes. In een natuurlijk systeem dat wordt beoogd zullen vissen echter tot in de haarvaten van het watersysteem moeten kunnen migreren</p>	<p>De prioritaire routes zijn gekozen op basis van de herstelpotenties en een zo gebiedsdekkend mogelijke invulling waarbij het bereiken van belangrijke leefgebieden (ook in de haarvaten) een vanzelfsprekend onderdeel vormt. Daarbij betrekken we ook de bereikbaarheid van (zij)beken en brongebieden in Vlaanderen. Elke 6 jaar heroverwegen we de keuzes, bijvoorbeeld ten aanzien van het risico van intrek en verspreiding van plaagsoorten (waaronder een aantal exoten).</p>	<p>Op pagina 31, onder doel 1 voegen we de volgende zin toe: Onderdeel van de aanpak vormt bereikbaarheid van leefgebieden (onder andere in haarvaten en in Vlaanderen).</p>
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>De onder strategie (par 5.2.2) uitgesproken ambitie om de waterkwaliteit ‘merkbaar te verbeteren’ zien wij als (veel) te laag. Het kiezen van een langere tijdshorizon (klimaatrobuust 2050) om samen met partners klimaatbestendige waterlandschappen te realiseren verhoudt zich slecht met de resultaatsverplichtingen uit de KRW. Het is ook niet helder of en in hoeverre het programma 2022-2027 voor wat betreft aanpak, tijdschema, en doelstellingen bijdraagt aan klimaatrobuuste</p>	<p>De ambitie en strategie van het waterschap is gericht op het samen met diverse partijen voldoen aan de KRW doelen in 2027. Voor klimaatbestendige en veerkrachtige waterlandschappen is echter meer nodig. Het vraagt om ingrijpende aanpassingen in de inrichting en het gebruik van bodem en watersystemen, waarbij transitie richting een kringlooplandbouw en klimaatneutraliteit nodig zijn. Dit vraagt om een langere termijn</p>	<p>Geen wijziging; het ontwerp Waterbeheerprogramma is helder over de ambitie en strategie en de benodigde inzet van diverse actoren en de KRW-maatregelen (km en ha's) van het waterschap.</p>

	watersystemen in 2050. Wij beschouwen het niet-prioriteren van stroomgebieden als de basisvoorwaarden voor een gezond ecosysteem alleen op orde te brengen zijn door grote inzet van andere partijen en/of waarvoor ingrijpende aanpassingen in land-en watergebruik nodig zijn, niet de juiste aanpak. Indien andere stakeholders een belangrijke rol spelen, dan dienen zij daar nu mee aan te slag te gaan. Zolang zij onvoldoende op hun verantwoordelijkheden worden aangesproken dan zal de "sense of urgency" niet doordringen en zal het "business as usual" zijn. Daarnaast zal ten gevolge van het veranderende klimaat uitstel van ingrijpende maatregelen de puzzel in de toekomst alleen maar moeilijker en duurder maken.	horizon (2050). De KRW-maatregelen zijn een belangrijk onderdeel van, een belangrijk stap richting klimaatbestendige en veerkrachtige waterlandschappen.	
Maatschappelijke organisatie	Het 'parkeren' van het vispasseerbaar maken van kunstwerken vanwege het risico op intrek en verspreiding van invasieve exoten is begrijpelijk maar vraagt wel om specifiek beleid ten aanzien van het bestrijden van exoten, en mogelijk verdergaand dan alleen dit aspect. Het werken aan een gezond en natuurlijk watersysteem waarbij internationaal beschermde vissoorten kunnen migreren van en naar hun paai-, opgroei-, voedsel-en overwinteringsgebieden maakt onderdeel uit van de KRW-verplichtingen en daar zal toch aan moeten worden voldaan.	Het waterschap deelt uw visie op dit onderdeel. Naast het herstellen van vismigratieroutes en leefgebieden werkt het waterschap conform het plaagsoortenbeleid van de Brabantse waterschappen.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Voor wat betreft het terugdringen van watervervuiling uit riooloverstorten ziet het waterschap volgens het programma (pag.41) voor zichzelf alleen een rol weggelegd om gemeentes te adviseren. Wij verzoeken u na te gaan welke andere instrumenten kunnen worden ingezet om dat doel te bereiken, en die instrumenten ook te gebruiken.	Riooloverstorten zijn niet vergunningsplichtig. Wettelijk is vastgelegd dat waterschap en gemeenten samen werken aan een optimale waterketen. In deze samenwerking krijgt ook de invloed van overstorten op de waterkwaliteit uitgebreid de aandacht.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Het handelingsperspectief voor het waterschap ligt volgens het programma vooral bij monitoring,	KRW-doelen zijn gericht op verbetering van de kwaliteit van KRW waterlichamen, geen	Geen wijziging

	<p>stimulering, vergunningverlening, toezicht en handhaving. De Europese en nationale milieukwaliteitsnormen voor de verschillende stofgroepen zijn daarbij leidend. Het beginsel van op zijn minst 'geen achteruitgang' speelt hierbij een belangrijke rol. Wij verzoeken u duidelijk te maken hoe deze beginselen te verzoenen zijn met het realiseren van de KRW-doelen. Ook het saneren van lozingen van nog niet op het riool aangesloten woningen of andere opstallen (onder meer aan de Middelstraat te Ossendrecht) zal in de planperiode moeten worden aangepakt.</p>	<p>achteruitgang is een minimale eis voor alle wateren. Saneren van lozingen is een gemeentelijke taak.</p>	
Maatschappelijke organisatie	<p>De genoemde optie om te onderzoeken of wat meer overstorten accepteren en wat minder water te zuiveren beter kan zijn voor de waterkwaliteit past daar naar onze mening niet in. Het lijkt ons ook zeer onwaarschijnlijk dat dit een goede oplossing kan zijn. Uitgangspunt zal steeds moeten zijn dat inde gehele keten in 2027 aan de KRW-normen wordt voldaan. Omdat te bereiken kan het leveren van afgesproken prestaties binnen het geaccepteerde risico onvoldoende blijken te zijn</p>	<p>Meer water naar een RWZI verpompen leidt tot meer lozing uit de RWZI. Weliswaar met een concentratie onder de vergunningseis maar wel met een negatief effect op het oppervlaktewater. Het is daarom maatwerk om het rioolstelsel, de RWZI en de overstorten optimaal op elkaar af te stellen. Het waterschap en de gemeente pakken dat samen op.</p>	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	<p>Bij de in par 8.5.1 genoemde doelen voor planperiode 2022-2027 wordt gesteld dat de waterketenpartners doen wat het beste is voor de inwoners en bedrijven van West-Brabant. De natuur wordt daarbij kennelijk vergeten</p>	<p>Voor het waterschap is het evident dat een goede natuur ook goed is voor inwoners en bedrijven.</p>	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	<p>De keuze om aan te sluiten bij het natuurlijk watersysteem en over te gaan van peil volgt functie naar functie volgt peil is een goede ontwikkeling die niet vroeg genoeg kan worden ingezet. Om hier invulling aan te geven zou herziening van de peilenplannen in een hoger tempo moeten worden uitgevoerd dan gepland.</p>	<p>De omschakeling naar een meer natuurlijker watersysteem vraagt een grote omschakeling die onder andere ook de ruimtelijke ordening en de toekomst van de landbouw raakt. Een peilbesluit is daar geen geschikt instrument voor. In een peilbesluit gaat het wettelijk gezien namelijk om de afweging hoe het dagelijkse peilbeheer in een polder zo goed mogelijk afgestemd kan worden op het huidig</p>	Geen wijziging

		gebruik. Het is een beheerinstrument, geen ontwikkelinstrument. Daarmee is het niet geschikt om veranderingen in het grondgebruik of in de manier waarop bedrijfsvoering plaatsvindt 'af te dwingen'. Het tempo waarin peilbesluiten geactualiseerd worden, brengt een klimaatrobuust systeem niet sneller dichterbij. Het stevig doorzetten van acties vanuit zoetwaterbeschikbaarheid en Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie zoals die zijn omschreven wel.	
Maatschappelijke organisatie	Wij gaan er van uit dat het uitgangspunt dat zonder aanvulling niet onttrokken kan worden (par. 3.2.2) betekent dat niet alleen geen of minder onttrekkingsvergunningen worden verleend maar dat ook onderzocht wordt of ook bestaande vergunningen ingetrokken of aangepast kunnen worden. Het verdient verder aanbeveling om ook de 'kleine' onttrekkingen die tot nu toe vergunningsvrij zijn (tot 70m ³ /uur voor grasland en tot 100m ³ /uur voor akkerbouw; zie concept omgevingsverordening provincie Noord Brabant) maar cumulatief tot een behoorlijk verdrogend effect kunnen leiden aan te pakken. Zeker overdag (verdamping) en voor percelen die gedraineerd worden (afvoer) is dit verspilling	Een structurele grondwaterstandverhoging is in heel Brabant nodig. Dat is nadrukkelijk onderwerp van gesprek in het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg waar onder andere de Brabantse Milieufederatie meepraat over het nieuwe strategische grondwaterbeleid (over de volle breedte, dus niet alleen maar de agrarische onttrekkingen) die tot stand moet komen. Aspecten zoals de kleine onttrekkingen, en het meer sturen op de hoeveelheden die men mag onttrekken zijn allemaal onderwerp van gesprek. Overigens: de hier genoemde "kleine onttrekkingen die tot nu toe vergunningsvrij zijn" zijn feitelijk geen kleine onttrekkingen zoals de Waterwet die bedoeld met de term 'kleine onttrekking'. En zij zijn ook niet vrij van regels, zoals lijkt te worden gesuggereerd. Deze onttrekkingen vallen onder algemene regels die aan een onttrekker dezelfde voorwaarden stellen, als een basisvergunning op dit moment regelt.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Aangegeven wordt dat bij het periodiek heroverwegen van peilbesluiten de beleidsnota peilbesluiten wordt gevolgd. Die nota is echter niet meer actueel. Het uitgangspunt van functie volgt peil is	Deze beleidsnota wordt geactualiseerd.	Geen wijziging

	<p>voor zover bij ons bekend nog niet in die nota verwerkt. Er dient steeds verzekerd te zijn dat de peilen in watergangen voldoende hoog zijn om verdroging in aangrenzende natuurgebieden te voorkomen</p>		
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Het is prima om zoals gesteld in het begin van de planperiode te werken aan waterbewustzijn, handelingsperspectief, partnerschap en waterambassadeurschap en belanghebbenden te betrekken bij het werken aan natuurlijk water (bijvoorbeeld door inwoners zelf waterkwaliteitsmetingen te laten doen – ‘citizen science’). Bij een dergelijk initiatief zouden burgers tevens kunnen worden aangespoord de verharde oppervlakte op hun perceel terug te brengen. Voor zover ons bekend werkt het waterschap daar door deelname aan de actie Steenbreek al aan. Andere maatregelen die het waterschap samen met de gemeentes kan bevorderen zijn het afkoppelen van hemelwaterafvoer en bergen in eigen tuinen, het gebruik van regentonnen. Op termijn kan wellicht ook gedacht worden aan het bij verplichten van de het opvangen van regenwater en het in de toekomst verplicht stellen van watertanks bij nieuwbouw voor watergebruik waarvoor geen drinkwaterkwaliteit nodig is (toilet, douche, wasmachine). Bijvoorbeeld in België gebeurt dit al.</p>	<p>De aangegeven opties, zoals afkoppelen stimuleren, enzovoorts, zijn inderdaad maatregelen waar het waterschap al aan denkt en ook al aan werkt, naast het genoemde Steenbreek. De laatste suggestie, regenwateropvang en hergebruik verplichten is een optie die door waterschappen en gemeenten ook al verkend is, maar niet door waterschappen of gemeenten verplicht kan worden zoals in België, omdat dit nationale wetgeving aangaat.</p>	<p>Geen wijziging</p>
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Verder wordt aangegeven dat voor de korte termijn wordt geprioriteerd op basis van verplichtingen en mogelijkheden. Er zal echter ook geprioriteerd moeten worden op basis van effecten op natuur. Bijvoorbeeld voor veengebieden heeft een watertekort onomkeerbare gevolgen. Bij een te lage grondwaterstand droogt veen uit waardoor de zuurstof uit de lucht diep in het veenprofiel doordringt en het organisch materiaal afbreekt. Dit</p>	<p>De hier genoemde problemen rondom veen spelen elders in het land veel nadrukkelijker dan in West-Brabant, met name in de Veenweidegebieden in de Randstad. Voor de veengebieden in West-Brabant geldt dat deze natuurgebieden al vanuit hun status in het Natuurnetwerk Brabant binnen de prioriteiten vallen. Daar waar het gaat om veenpakketten in de diepere ondergrond geldt dat dit in West-</p>	<p>Geen wijziging</p>

	<p>veroorzaakt onder andere maaiveldaling en extra uitstoot van het broeikasgas CO₂. In de omgeving van dijken kunnen ook ernstige veiligheidsproblemen optreden. Verdroging van veengebieden dient dan ook te allen tijde te worden voorkomen en de hoogste prioriteit te hebben.</p>	<p>Brabant op enkele plaatsen nog buiten natuur voorkomt, maar diep genoeg om geen veenoxidatie te ondervinden. Zeker niet als het waterschap tegelijkertijd in den brede inzet op een structurele grondwaterstandsverhoging.</p>	
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Op 15 april j.l. is het vastgestelde Natura 2000-beheerplan Brabantse Wal ter inzage gelegd. Tegen dit beheerplan staan nog beroepsmogelijkheden open. In de ontwerpfase hebben natuurorganisaties aangegeven dat het zeer de vraag is of met dit beheerplan de beoogde Natura 2000-doelen worden gehaald. Bij het vaststellen van de te nemen maatregelen in het beheerprogramma wordt uitgegaan van de maatregelen die in het Natura 2000-beheerplan zijn voorzien. Nu nog niet vaststaat dat die voldoende zijn om de instandhoudingsdoelen voor de Brabantse Wal te bereiken zal in het beheerprogramma zelfstandig moeten worden afgewogen of mogelijk aanvullende maatregelen nodig zijn</p>	<p>Het halen van doelen in Natura 2000-gebieden omvat veel meer aspecten dan waterbeheer alleen. Het beheerplan N2000 dient er juist voor om per gebied exact af te wegen welke maatregelen daar nodig zijn en omvat dus een veel meer gerichte afweging dan het waterbeheerprogramma die per definitie over een veel groter gebied gaat, namelijk het hele werkgebied van het waterschap. In het ontwerp waterbeheerprogramma heeft het waterschap aangegeven dat, naast de opgaven die nu bekend zijn en verwerkt zijn, er gedurende de looptijd uit de processen rondom de nieuwe N2000-beheerplannen nieuwe aanvullende maatregelen kunnen komen die nu nog niet voorzien zijn. Er staat bij dat op dat moment nader gekeken moet worden naar planning capaciteit en middelen, waarbij Natura 2000 als resultaatsverplichting hoogste prioriteit krijgt.</p>	<p>Geen wijziging</p>
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>In par 6.6 grondwater staat het volgende te lezen "Het is niet uitgesloten dat gebiedsspecifiek maatwerk, beleid en regelgeving nodig blijkt om te komen tot een optimaal grond-en oppervlaktesysteem. Denk bijvoorbeeld aan aangepaste regels in de waterschapsverordening voor specifieke gebieden, of aan het op specifieke plaatsen stimuleren van bepaalde maatregelen, gericht op ondernemers." Dit kan een goede aanpak zijn om de KRW-doelen te halen, ware het niet dat</p>	<p>De eerste stap op weg naar een dergelijke aanpak is een ander strategisch grondwaterbeleid in heel Brabant dat ook gaat over alle grondwatergebruikers. Dat vindt plaats in het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg waar onder andere de Brabantse Milieufederatie aan deelneemt. Zodra dit voldoende uitgewerkt is om ingevoerd te kunnen gaan worden, zal het moment komen om dat maatwerk per</p>	<p>Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen.</p>

	dit maatwerk nog moet gebeuren. Wij zijn benieuwd hoe dit wordt uitgewerkt en worden daar te zijner tijd graag bij betrokken	waterschap, per gebied in te vullen. Wanneer dat exact zal zijn en hoe dat zal gaan, is nu nog niet te zeggen, want dat hangt af van een bestuurlijk spoor in Brabant dat nog doorlopen moet worden. Bij gebiedsgerichte uitwerkingen wordt de omgeving betrokken.	
Maatschappelijke organisatie	Voor zover ons bekend zijn onderhoud en beheer van stuwen in zogenaamde categorie B-watgangen in handen van de aanliggende eigenaren. Met name bij laaggelegen landbouw-enclaves kan dit in periodes dat de agrarische exploitatie om een snelle afvoer van water vraagt tot verdroging op omliggende (natuur)gronden leiden. Wij vragen u om voldoende te borgen dat de stuwen zo beheerd worden dat de natuurdoelen in nabijgelegen natuurgebieden bereikt kunnen worden. Ook situaties waarin toestemming wordt verleend om onderbemaling toe te passen zouden opnieuw moeten worden beoordeeld tegen de achtergrond van de mogelijke effecten op natuur en de (on)mogelijkheden om de KRW-doelen te halen. Dit speelt onder meer in de omgeving van Huijbergen bij het Eilanden Zuidhoef.	De beleidsregels voor vergunningverlening die het waterschap al hanteert bieden daar ruimte voor, maar met het meer expliciete toetsingskader voor vergunningverlening, toezicht en handhaving in het Ontwerp Waterbeheerprogramma wordt dit nog explicieter gemaakt.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	In de planperiode wordt onderzoek uitgevoerd naar de uitvoerbaarheid van het verwijderen van de voedselrijke sliblaag in onder meer Rietkreek-Lange Water. De waterkwaliteit in dit natuurgebied wordt niet alleen zeer negatief beïnvloed door het slib maar ook doordat hier veel landbouwgrond op afwatert. Het verdient aanbeveling om de mogelijkheid om het natuurgebied hydrologisch los te koppelen van het landbouwgebied mede te onderzoeken. Zonder een dergelijke aanpassing is het behalen van de KRW-normen voor dit natuurgebied zeker onhaalbaar. Bij zo'n hydrologische loskoppeling dient wel verzekerd te	Voor de KRW-maatregelen in de periode 2022-2027 zijn de watersysteemanalyses de onderbouwing. Het waterschap zet met partners (waaronder de landbouwsector) in op herstel van een zo natuurlijk mogelijke waterhuishouding van een goede kwaliteit. We zijn in beginsel geen voorstander van het hydrologisch isoleren van wateren of gebieden. Zowel voor de aanpak van droogte, verbetering van de waterkwaliteit en biodiversiteit zetten we primair in op klimaatbestendige en veerkrachtige waterlandschappen met de samenhang en	Geen wijziging

	<p>worden dat het natuurgebied ook kwantitatief voldoende water kan herbergen.</p> <p>Bijvoorbeeld bij het Halsters en Oudlands Laag is de loskoppeling wel gerealiseerd, maar is onvoldoende verzekerd dat er voldoende water in het gebied komt of blijft en is nog steeds sprake van verdroging. Het is van belang dat rond alle natte natuurparels bufferzones komen die wegzijging van het water uit het gebied voorkomen. Voor zover aangrenzende agrariërs daar beperkingen in hun bedrijfsvoering van ondervinden zou gekeken moeten worden in hoeverre zij daarin tegemoet gekomen kunnen worden</p>	<p>interactie van grondwater- en oppervlaktewateren als belangrijke pijler. Als op termijn blijkt dat zo'n aanpak in een bepaald gebied niet (volledig) haalbaar is, zullen we kijken naar second best opties zoals hydrologisch isoleren.</p>	
Maatschappelijke organisatie	<p>Een onderwerp dat wij missen is het tegengaan van waterverspilling. In onze regio speelt in dat kader het op de Westerschelde lozen van kwalitatief zeer goed kwelwater uit de Brabantse Wal, terwijl elders in de regio (het Markiezaatsmeer) een grote behoefte is aan kwalitatief goed water</p>	<p>De algemene lijn van het waterschap voor het hele beheergebied is water vasthouden, bergen, slim benutten en dan pas afvoeren. In het waterbeheerprogramma 2022-2027 worden die acties-gebieden eruit gelicht waar we in die periode aan de slag gaan. Als uitwerking van het bestaande waterbeheerplan 2016-2021 verkent het waterschap in 2021 al samen met de provincies Noord-Brabant en Zeeland, het waterschap Scheldestromen en waterbedrijf Evides de mogelijkheden van het nuttig gebruik van het afstromende (kwel- en hemel) water van de Brabantse Wal. De verkenning vindt plaats in het kader van het Deltaprogramma Zoet water. In de verkenning wordt ook gekeken naar de mogelijkheden die het afstromende Walwater kan bieden voor Markiezaatsmeer en Binnenschelde. De planning is dat deze verkenning eind oktober 2021 wordt afgerond.</p>	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	<p>Gesteld wordt dat bij het bepalen van het ambitieniveau voor het waterbeheerprogramma</p>	<p>Het bestuur van waterschap Brabantse Delta heeft specifieke financiële kaders meegegeven</p>	Geen wijziging

	kritisch is gekeken naar wat inhoudelijk noodzakelijk (resultaatsverplichtingen), wenselijk (inspanningsverplichtingen) én financieel haalbaar is. Naar onze mening is financiële haalbaarheid een keuze en geen vaststaand gegeven. Het kunnen voldoen aan de verplichtingen op grond van de KRW kan betekenen dat extra financiële ruimte zal moeten worden gevonden	bij het opstellen van het waterbeheerprogramma. Binnen deze kaders is het waterbeheerprogramma opgesteld. De verplichtingen op grond van de KRW zijn resultaatverplichtingen en hebben daarmee de hoogste prioriteit. Wanneer doelbereik in gevaar komt kan een nieuwe financiële afweging gemaakt worden.	
Maatschappelijke organisatie	Par. 9.3 zou moeten gaan over vergunningverlening, toezicht en handhaving maar hier staat niets over handhaving in.	De paragraaf gaat over het samenspel tussen vergunningverlening, toezicht en handhaving. De nadruk van de paragraaf ligt op vergunningverlening omdat de kaders van het WBP daar een belangrijke rol in spelen.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	In par 9.4 Beheer wordt ervoor gekozen om op locaties waar plaagsoorten (zoals grote waternavel, Japanse duizendknoop, gravers of zonnebaars) een bedreiging vormen voor de waterveiligheid, waterkwaliteit of doorstroming van water, bekeken wordt hoe deze het beste kunnen worden bestreden of beheerd. Ook hier missen we aandacht voor natuur. Exoten dienen ook te worden bestreden waar die de biodiversiteit bedreigen.	Impliciet wordt met waterkwaliteit ook biodiversiteit bedoeld. In het plaagsoorten beleid van waterschap Brabantse Delta is biodiversiteit een van de redenen om actie ondernemen.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	In par 3.2.6 worden een drietal prioritaire gebieden aangewezen. De criteria waarom gebieden die status hebben gekregen zijn niet duidelijk. Gelet op de grote verdrogings-problematiek op de Brabantse Wal komt die regio onzes inziens ook voor een prioritaire status in aanmerking.	In het waterbeheerprogramma is gekozen om een beperkt aantal gebieden tot prioritaire gebieden te benoemen waar veel verschillende opgaven bij elkaar komen. Het gaat hier om opgaven die verder gaan dan enkel de wateropgaven en waar samen met een diverse groep van belanghebbenden gewerkt wordt in een zogenaamde gebiedsgerichte aanpak. De verschillende ontwikkelingen zijn opgenomen in hoofdstuk 2.	Geen wijziging
Drinkwaterbedrijf	Paragraaf 5.3.2: In het werkgebied van Waterschap Brabantse Delta is het wassen en produceren van synthetische drugs een veelvoorkomend verschijnsel. Het is inmiddels duidelijk dat het afval van die	Waterschappen zijn alert op dumpingen van synthetisch drugsafval dat via de gemeentelijke riolering naar een rioolwaterzuiveringsinstallatie (hierna: rwzi)	Tekstaanpassing (cursief) op p42): We werken continu aan verbetering van het meldsysteem voor signalen van drugslozingen, dode vissen, stankoverlast

	<p>productielocaties vaker wordt geloosd in riolen, putten en oppervlaktewateren. Door riooloverstorten, afstroming naar de grote rivieren en wegzijging naar het grondwater vormen deze stoffen een bedreiging voor de drinkwaterproductie. Wij verzoeken u specifieke acties op het gebied van onderzoek, opsporing, en voorkomen van verspreiding van aan drugsafval gerelateerde verontreinigingen op te nemen in het WBP</p>	<p>afstroomt. Een aantal jaren geleden heeft er een incident plaatsgevonden waarbij één van onze rwzi 's werd getroffen door synthetisch drugsafval. Onder andere naar aanleiding van dat incident hebben we een groot aantal rwzi 's voorzien van early-warning systemen om de kwaliteit van het effluent beter te kunnen monitoren. Deze online systemen kunnen niet voorkomen dat synthetisch drugsafval in het riool wordt geloosd, maar leveren wel een bijdrage in het vroeg signaleren van problematische lozingen. Daarnaast zijn binnen de calamiteitenorganisatie binnen ons waterschap diverse scenario's uitgewerkt hoe te handelen bij 'problematische' lozingen. Een vast onderdeel binnen deze scenario's is dat monsternamen en metingen plaatsvinden op de desbetreffende rwzi en aanvoerende rioolgemalen. Onderzoek naar de vermoedelijke veroorzaker wordt veelal in samenwerking met de omgevingsdienst Midden- en West-Brabant uitgevoerd. Ook zijn onze buitendienstmedewerkers van ons waterschap in het werkgebied aanwezig. Zij zijn dan ook vaak de eersten die dumpingen van synthetisch drugsafval in of nabij oppervlaktewater signaleren en doormelden. Daarnaast is ons waterschap aangesloten bij het SSIB (Samen Sterk in Brabant) waarvan een van de speerpunten is (drugs)afvaldumpingen vroegtijdig te signaleren in het buitengebied. Het verwijderen van synthetisch drugsafval in of nabij oppervlaktewater wordt alleen gedaan door erkende bedrijven. Daarbij verdient nog opmerking dat het opsporen van drugslabs en drugsopslagplaatsen een specifieke taak is van de politie en justitie.</p>	<p>en dergelijke. <i>Zo zijn de meeste rioolwaterzuiveringsinstallaties voorzien van een early-warning systeem. Het waterschap is ook aangesloten bij het SSIB (Samen Sterk in Brabant) waarvan een van de speerpunten is (drugs)afvaldumpingen vroegtijdig te signaleren in het buitengebied. Zo kunnen we sneller ingrijpen.</i></p>
--	---	---	--

Drinkwaterbedrijf	Bijlage 9 Samenvatting watersysteemanalyses: het kaartje van “Vennen Groote Meer” is gespiegeld en het Wasven, onderdeel van de analyse, staat er niet op. Wij verzoeken u de kaart aan te passen.	Deze kaart is inderdaad niet accuraat. De opmerkingen worden verwerkt in de bijlage van het definitief waterbeheerprogramma.	Aanpassing kaart
Drinkwaterbedrijf	Paragraaf 5.3: Gezien de huidige problematiek rondom PFAS en andere PMT-stoffen (Persistente, mobiele en toxische stoffen), verzoeken wij u deze expliciet op te nemen in de lijst van focusstoffen voor de planperiode 2022-2027, aangezien deze stoffen voor meerdere gebruiksfuncties een bedreiging zijn;	In de periode tot 2027 werken we met onze partners in het Schelde- en Maasstroomgebied en kennispartners (waaronder de Schone Maaswater Keten), en met onze monitoringprogramma's aan een zo goed mogelijk beeld van de situatie met en een handelingsperspectief voor diverse probleemstoffen, inclusief de door u genoemde gevaarlijke verontreinigende stoffen. Een voorbeeld betreft PFAS. In de voorbereidende analyses voor de jaarlijkse baggerwerkzaamheden is PFAS een vast onderdeel. Zo houden we een vinger aan de pols, identificeren we mogelijke hotspots en verwijderen we op verantwoorde manier PFAS uit ons watersysteem.	Geen wijziging
Drinkwaterbedrijf	Paragraaf 5.3: Voor de bereiding van drinkwater is het in stand houden van een goede waterkwaliteit cruciaal. Vanuit die redenering verzoeken wij u om niet alleen maatregelen te formuleren voor de focusstoffen, maar om een integraal pakket aan maatregelen te formuleren ter bescherming van de kwaliteit van het (grond)water. Meer specifiek vragen wij u expliciet aandacht te besteden aan alle gevaarlijke verontreinigende stoffen zoals opgenomen in bijlage 5 van de Ontwerp Omgevingsverordening van de provincie (dit overeenkomstig art. 5.17 van de Ontwerp Omgevingsverordening).	In de periode tot 2027 werken we met onze partners in het Schelde- en Maasstroomgebied en kennispartners (waaronder de Schone Maaswater Keten), en met onze monitoringprogramma's aan een zo goed mogelijk beeld van de situatie met en een handelingsperspectief voor diverse probleemstoffen, inclusief de door u genoemde gevaarlijke verontreinigende stoffen. Een voorbeeld betreft PFAS. In de voorbereidende analyses voor de jaarlijkse baggerwerkzaamheden is PFAS een vast onderdeel. Zo houden we een vinger aan de pols, identificeren we mogelijke hotspots en verwijderen we op verantwoorde manier PFAS uit ons watersysteem.	Geen wijziging

Drinkwaterbedrijf	Paragraaf 5.3.1: In de introductie van het hoofdstuk staat dat het belangrijk is dat het grond- en oppervlaktewater schoon zijn. In de uitwerking worden de doelen heel concreet gemaakt voor (KRW-)oppervlaktewaterlichamen maar niet welke specifieke doelen het waterschap zichzelf stelt op het gebied van grondwaterbescherming. Wij verzoeken u dit verder te specificeren	In het ontwerp Waterbeheerplan geven wij aan dat het monitoren van de chemische grondwaterkwaliteit een taak is van de provincie. De provincie stelt ook de kaders voor het grondwaterbeheer: grondwaterbescherming (o.a. grondwaterbeschermingsgebieden) is een wettelijke taak van de provincie. Voor het terugdringen van het inbrengen van verontreinigende stoffen in het grondwater (ook een KRW-vereiste) speelt ook het Rijk een belangrijke rol (mestbeleid, toelatingsbeleid). Het bepalen van de biologische kwaliteit van grondwater ('leven in de ondergrond') is nog een blinde vlek in de Nederlandse waterkwaliteitswetgeving. Met het werken aan schoner effluent van RWZI 's, bijvoorbeeld voor hergebruik, en het adviseren en stimuleren van ondernemers voor goed bodem- en waterbeheer draagt het waterschap ook bij aan het voorkomen van verontreiniging van grondwater.	Geen wijziging
Drinkwaterbedrijf	Paragraaf 5.3 en tabel 5: Veel vergunningen voor lozing op het oppervlaktewater zijn verouderd wat veel negatieve gevolgen heeft voor de waterkwaliteit. Wij verzoeken u de lozingsvergunningen te herzien op persistente, mobiele en toxische stoffen, en daarnaast duidelijker te omschrijven hoe het waterschap invulling geeft aan het voorzorgsbeginsel (o.a. b.v. middels een screeningseis bij lozingsvergunning)	Een aantal waterwetvergunningen zijn reeds herzien op persistente, mobiele en toxische stoffen. De waterwetvergunningen die nog niet aangepast zijn staan op de planning om ambtshalve aangepast te worden. M.b.t. het voorzorgsbeginsel nemen wij in waterwetvergunningen en in adviezen voor omgevingsvergunningen (t.a.v. indirecte afvalwaterlozingen) een voorschrift op waarin staat dat het afvalwater geen stoffen mag bevatten die gevaarlijke eigenschappen hebben voor mens en milieu (Zeer Zorgwekkende Stoffen) en /of stoffen die schadelijk zijn voor in water levende organismen en in het aquatische milieu op de	Aanpassing op p42 (cursief is nieuw): Bij vergunningverlening worden de consequenties van voorgenomen activiteiten op de KRW-doelen in beeld gebracht. Het voorkomen van verdere achteruitgang van de kwaliteit van water en waterbodem is het uitgangspunt. Wij staan geen initiatieven toe die in strijd zijn met de KRW-doelen (artikel 8.84 van het Besluit Kwaliteit Leefomgeving). Zie hiervoor Bijlage 7 – Toetsingskader VTH. <i>Bij de uitwerking van het voorzorgsbeginsel in waterwetvergunningen en adviezen voor omgevingsvergunningen (t.a.v. indirecte afvalwaterlozingen) screenen we</i>

		lange termijn schadelijke effecten kunnen veroorzaken (A stoffen conform ABM-2016), met uitzondering van de stoffen die aangevraagd en beoordeeld zijn en waarvan de lozing voldoet aan de gewenste saneringsinspanning.	<i>op stoffen die gevaarlijke eigenschappen hebben voor mens en/of waterorganismen (Zeer Zorgwekkende Stoffen).</i>
Drinkwaterbedrijf	Paragraaf 2.2.3: In de ondiepe en diepe ondergrond wordt het steeds drukker, wat tot extra risico's leidt voor de kwaliteit van het grondwater. Wij verzoeken u deze toenemende drukte expliciet te benoemen en de gevolgen daarvan mee te nemen in het beleid	Het doel van het waterbeheerprogramma is om aan te geven wat het waterschap de komende jaren gaat doen om uitvoering te geven aan haar taken. Het waterbeheerprogramma is echter geen alles omvattend beleidsplan waarin alle zaken die spelen opgenomen moeten zijn. Het grondwaterbeheer is een complexe aangelegenheid waarin diverse partijen een rol vervullen. Het waterschap is er daar één van. Het waterschap focust in het waterbeheerprogramma logischerwijs op die aspecten die het meest bij de eigen taken en bevoegdheden liggen, maar verliest daarbij niet uit het oog dat zij daarmee ook van invloed kan zijn op andere aspecten.	Geen wijziging
Drinkwaterbedrijf	Hoofdstuk 6: Het zekerstellen van een robuust watersysteem is essentieel om de functies en doelen van de verschillende waterlichamen te behouden en te herstellen. Voor het zekerstellen van voldoende schoon water voor de drinkwaterproductie, nu en in de toekomst, is een robuust watersysteem van groot belang. Wij verzoeken u de integrale lijn "Herstellen Systeemwerking" uit het Regionaal Programma Water en Bodem Programma van de provincie duidelijker terug te laten komen in hoofdstuk 6. Met name op het gebied van minder water afvoeren en meer water vasthouden kan het waterschap onzes inziens een groot verschil maken.	In Ontwerp waterbeheerprogramma is de rode draad het komen tot een klimaatrobuust watersysteem. Terminologie die aansluit bij het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie en de visie Klimaatadaptatie van de provincie Noord-Brabant. Dat gaat dus in essentie over 'herstellen systeemwerking' en daar gaat hoofdstuk 6 over.	Geen wijziging

Drinkwaterbedrijf	<p>Paragraaf 6.2: Om ons voor te kunnen bereiden op de toekomst is het belangrijk om een goed beeld te hebben van de huidige situatie en het theoretisch optimum m.b.t. GGOR. In de introductie van de paragraaf 6.2 staat dat “Het opnemen van GGOR in het waterbeheerprogramma is voorgeschreven in de provinciale omgevingsverordening. Het gaat erom dat in beeld wordt gebracht wat de actuele situatie is, en wat de theoretische optimale situatie is om alle doelen te halen”. In de alinea’s daarna wordt de link met andere verplichtingen en bestuursorganen wel beschreven, zo ook de kosten die gemoeid zijn met de maatregelen, maar wij missen de beschrijvingen. Wij verzoeken u deze beschrijvingen toe te voegen</p>	<p>In het Ontwerp waterbeheerprogramma is steeds aangegeven wat de ideale situatie is, waar er dan knelpunten zijn en waar prioriteit gegeven wordt om daar wat aan te doen. Dat zijn dus feitelijk die omschrijving. We zijn er ons echter wel van bewust dat er soms kaartbeelden verwacht worden met modelmatig berekenende grondwaterstanden erop. Dat is een vorm om opgaven te presenteren, maar niet een verplichte of een geschikte vorm voor afwegingen zoals deze in het Ontwerp waterbeheerprogramma gemaakt worden. Wel als onderdeel van bijvoorbeeld een gebiedsgerichte aanpak (wat in feitelijk ook een GGOR is, maar dan meer concreet en toegespitst op een gebied).</p>	Geen wijziging
Drinkwaterbedrijf	<p>Paragraaf 6.6: Verdroging wordt mede veroorzaakt door de onttrekking van grondwater. In tegenstelling tot de drinkwatersector en industrie, is er geen volledig beeld van de grondwateronttrekkingen en de onttrekkingshoeveelheden voor berekening van de landbouw. Volgens afspraak van de waterschappen en provincies met Minister van Nieuwenhuizen (rapport IPO & UvW januari 2021 en kamerbrief Inventarisatie grondwateronttrekkingen), vragen wij u de nodige maatregelen op te nemen in het WBP om de registratie van grondwateronttrekkingen en van de onttrokken hoeveelheden water te verbeteren, de cumulatieve effecten van grondwateronttrekkingen beter in beeld brengen, te onderzoeken wat de invloed van de onttrekkingen is op de grondwaterstanden en grondwatervoorraad in een gebied en de bevindingen van voorgaand te vertalen naar een geactualiseerd beleid op het gebied van grondwateronttrekkingen.</p>	<p>Op dit moment staat het totale grondwaterbeleid in Brabant ter discussie en vinden er gesprekken plaats over het nieuwe strategische grondwaterbeleid in het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg. Brabant Water praat daar mede namens Evides als lid van dat overleg over mee. De waterschappen hebben vooruitlopend op nieuw beleid als aangekondigd enkele acties op te pakken die men als 'altijd goed' zou kunnen bestempelen, zoals meer inzicht krijgen in de kleine onttrekkingen. Maar de grote verbeteringen in inzicht, ook in samenhang met hetgeen onder de bevoegdheid van de provincie valt, hangt direct samen met het nieuwe strategische grondwaterbeleid.</p>	Geen wijziging

Drinkwaterbedrijf	Hoofdstuk 1: Voor het herstellen van een integraal en robuust watersysteem is het erg belangrijk welke functies en doelen voor de verschillende watersystemen worden voorzien, helemaal gezien de wijziging van het uitgangspunt van 'peil volgt functie' naar 'functie volgt peil'. Wij verzoeken u overeenkomstig het Besluit Kwaliteit Leefomgeving en de (Ontwerp) Omgevingsverordening Noord-Brabant een beschrijving van het watersysteem waarover het beheer zich uitstrekt, inclusief de toegekende functies en doelen, op te nemen in hoofdstuk 1.	Gedoeld wordt op; <i>Artikel 5.13 Aanvullende bepalingen waterbeheerprogramma. De beschrijving van het watersysteem waarover het beheer zich uitstrekt.</i> Het waterbeheerprogramma bevat diverse overzichtskaarten van het werkgebied en in de bijlage is met de watersysteemanalyses een uitgebreide beschrijving van het watersysteem gegeven.	Geen wijziging
Drinkwaterbedrijf	Hoofdstuk 5: De nummering van hoofdstuk 5 is inconsistent. Paragraaf 5.3.2 Monitoring moet zijn 5.2.4 Monitoring	De nummering is niet goed.	Nummering aanpassen
Provinciale overheid	De provincie verzoekt het waterschap om, in overleg met de provincie en de overige Brabantse waterschappen, de (tussen-)uitkomsten van het bestuursconvenant en de adviescommissie droogte op te nemen in het definitieve WBP	Mits deze op tijd beschikbaar zijn om in de besluitvorming van het waterbeheerprogramma verwerkt te worden, worden deze opgenomen.	Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen.
Provinciale overheid	Wij dringen er bij u op aan in uw activiteiten (meer) bewust te zijn van uw eigen taak en rol in het drinkwaterbelang. Het drinkwaterbelang is namelijk een belangrijk onderdeel in de wettelijke taken van het waterschap. Dit komt terug bij de advisering rondom het omgevingsplan aan gemeenten waar de bescherming van winningen voor menselijk gebruik meegenomen moeten worden, bij de bescherming van diepe grondwatervoorraden bij boringen voor onttrekkingen, bij het zorgen voor bescherming en toezicht op winningen voor menselijk gebruik die onder het bevoegd gezag van het waterschap vallen en bij het meenemen van waterkwaliteitsaspecten bij de beoordeling van onttrekkingen en infiltratie.	Het waterschap is zich daar terdege van bewust. De grondwaterregels van de waterschappen bevatten niet voor niets bepalingen over de diepte van onttrekken, het waterschap hanteert feitedossiers voor industriële onttrekkers, het waterbeheerprogramma bevat een scherper kader voor VTH.	Geen wijziging

Provinciale overheid	De provincie ziet graag een expliciete verwijzing naar dit Uitvoeringsprogramma terug in het definitieve WBP. In het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland worden namelijk de sporen van zoetwater/DPHZ en DPRA verweven en via de periodieke actualisaties van dit Uitvoeringsprogramma wordt de voortgang op weg naar een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting van Brabant geschetst. Daarom zien wij graag dat dit samenwerkingsverband, en de rol van waterschap Brabantse Delta hierin met het uitvoeringsprogramma, duidelijk(er) een positie krijgt in het definitieve WBP	Het waterschap opereert in tal van samenwerkingsverbanden om invulling te geven aan haar taken en ambities. DPRA Zuid-Nederland is één van vele samenwerkingen waar het waterschap aan deel neemt en die genoemd is in de tekst.	Het Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland wordt expliciet in de tekst opgenomen.
Provinciale overheid	Verder wordt in het WBP gemist hoe het waterschap omgaat met (bovennormatieve) wateroverlast in de zomersituaties, zoals piekbuien. Heeft het waterschap in beeld of er in de zomersituaties andere knelpunten optreden dan in de wintersituatie en hoe gaat het waterschap hier mee om?	Het waterschap heeft de effecten van zomerbuien en bovennormatieve zaken in beeld en daar ook al over gerapporteerd aan de provincie zoals was afgesproken. Dit zijn echter bovennormatieve ambities. In het WBP ligt de nadruk op de basis: de reguliere inspanning om met de NBW-aandachtpunten aan de slag te gaan. Daarbij wordt opgemerkt dat de zomer situatie niet tot andere knelpunten leidt, maar tot een iets andere impact van de al geïdentificeerde knelpunten. Van die 'reguliere' knelpunten geven we aan deze niet allemaal in de komende periode al aan te gaan pakken, omdat dit ten koste gaat van de aanpak van meer urgente resultaatsverplichtingen. Wij doen dit steeds in combinatie met andere maatregelen en vooral in de prioritaire gebieden. Daarbij kijken we meer naar een stap zetten in de richting een klimaatrobuust systeem op termijn (conform DPRA), dan het simpelweg voldoen aan een NBW-norm voor de relatief korte termijn. Dat klimaatrobuust werken houdt ook in dat als wij een kans zien om een knelpunt robuust op te	Geen wijziging

		lossen, met andere woorden; bovennormatief, dat wel onze voorkeur heeft.	
Provinciale overheid	De provincie complimenteert het waterschap met het benoemen van het belang van duurzaam bodembeheer door stil te staan bij Bodem Up en het Bedrijfswater en –bodemplan in het WBP. Er is verder veel aandacht voor monitoring van de waterkwaliteit en KRW, maar niet hoe wordt ingezet op reductie van de verliezen vanuit de landbouw(bodem). Verantwoordelijkheid die het waterschap op dit punt wil nemen richting agrariërs t.a.v. efficiënt gebruik van meststoffen, reductie bestrijdingsmiddelen e.d., is onduidelijk. Ook in relatie tot wateroverlast wordt de visie op herstel van het bodemsysteem gemist, terwijl verdichting van de kleigronden een belangrijke oorzaak is voor de wateroverlast op landbouwgronden. De provincie ziet graag terug in het definitieve WBP of de maatregelen voor de komende planperiode concreter ingevuld kunnen worden.	De monitoring vanuit het waterschap op waterkwaliteit en waterkwantiteit richt zich primair op het watersysteem. Het is uiteraard van belang wat de verschillende projecten zoals Bodem-Up bij gaan dragen aan de reductie-verliezen van nutriënten en het tegengaan van wateroverlast. In de specifieke projecten zal zeker aandacht zijn voor het in beeld brengen van de effecten van maatregelen uit de betreffende projecten. Ervaring leert ook dat dergelijke monitoringstrajecten zeer kostbaar zijn en niet altijd de informatie opleveren die nodig is. De uiteindelijke effecten moeten zich vertalen in een betere waterkwaliteit en in minder wateroverlastsituaties. Het in beeld brengen van de outcome van de inspanningen zal voor ons dan ook leidend zijn voor onze monitoringsinspanningen. Wat betreft wateroverlast is in het ontwerp waterbeheerprogramma al opgenomen dat bodembeheer daar een positieve bijdrage aan levert. Al moet wel opgemerkt worden dat als het gaat om wateroverlast zoals dat in de provinciale verordening bedoeld wordt, gaat over inundatie vanuit oppervlaktewater en dus niet over plasvorming op het land als gevolg van structuurschade waar hier aan gerefereerd wordt.	Geen wijziging
Provinciale overheid	Doelbereik KRW Op pagina 51 van het ontwerp-WBP staat beschreven dat in 2027 slechts 60% van de maatregelen voor hydrologisch herstel van natte natuurplek zijn genomen. De provincie ziet graag een toelichting op dit percentage. Verder	Bij het opstellen van het KRW-maatregelenpakket zoals het in het WBP is opgenomen, is een haalbaarheidstoets uitgevoerd. Wij hebben op basis van zowel financiële middelen als uitvoeringscapaciteit	Aanpassing percentage aan te pakken primaire opgave NNP's van 60 % naar 44%.

	complimenteert de provincie het waterschap met het meenemen van overig verdroogd gebied in het WBP.	(intern en extern) gekeken welk volume aan maatregelen binnen de planperiode 2022-2027 is uit te voeren. De totale opgave uitvoeren is niet haalbaar. De maatregelen zijn zo geprioriteerd dat gebieden waar de grootste verbetering van waterkwaliteit wordt verwacht voor de komende planperiode zijn opgenomen. Bij het berekenen van het percentage van de primaire opgave natte natuurparels is abusievelijk ook het areaal te herstellen N2000 gebied opgenomen. Het percentage areaal te herstellen natte natuurparel buiten N2000 gebied moet 44% zijn.	
Provinciale overheid	Waterschappen zijn als medeoverheden ook verantwoordelijk voor de volgende twee wetten:- Wet natuurbescherming (waaronder de opgave om te voldoen aan de Europese Vogel-en Habitatrichtlijn door N2000-herstel);-Spoedwet aanpak Stikstof (waaronder de opgave ‘versnelling en intensivering herstel stikstofgevoelige N2000-gebieden’), N.B.: de Programmatische Aanpak Stikstof (2.2.4) is vervangen door deze wet. U geeft aan dat u uitvoering geeft aan duurzaamheidsdoelstellingen van de VN en u noemt op blz. 34 dat u met de KRW maatregelen een belangrijke bijdrage aan de watercondities voor beschermde habitat-en vogelrichtlijngebieden (N2000) geeft. Ook heeft u de N2000-doelstellingen geconcretiseerd op blz. 51. Met de Spoedwet aanpak Stikstof stelt de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit € 3 miljard beschikbaar aan 12 provincies voor 2021-2030 voor versnelling en intensivering van het herstel van stikstofgevoelige N2000-gebieden, zodat er in 2030 sprake is van 70% van de gunstige staat van instandhouding in de N2000-gebieden. Kunt u aangeven hoe u bij het prioriteren (9.2.1) de	Voor het herstel van Natura 2000-gebieden geldt een resultaatsverplichting die rechtstreeks volgt uit Europese regels (Habitatrichtlijn). De eerste generatie maatregelen is vastgesteld in beheerplannen van het waterschap. Deze zijn uitgevoerd of in uitvoering (bijvoorbeeld Westelijke Langstraat). Tijdens de looptijd van dit waterbeheerprogramma, kunnen daar nieuwe maatregelen bijkomen. Dat is dan een aanvullende nieuwe opgave, die nu nog niet is voorzien. Voor het programmeren van de Natura 2000-opgave zijn provincie en Rijkswaterstaat leidend.	Geen wijziging

	wettelijke verplichtingen vanuit N2000 en de aanpak Stikstof betreft?		
Provinciale overheid	<p>Integrale gebiedsgerichte aanpak. Wij lezen in uw Waterbeheerprogramma een duidelijke prioritering op basis van resultaatsverplichtingen en mogelijkheden. De opgaven in uw gebied gaan inhoudelijk en in tijd soms verder dan de wettelijke resultaatsverplichtingen. Wij verzoek u hier oog voor te hebben en ook te investeren in de periode na 2027. Zoals u aangeeft is in een aantal gebieden veel samenhang tussen de wateropgaven en andere opgaven als landbouw, natuur en verstedelijking. Wij denken ook aan aspecten als de energietransitie, infrastructuur en recreatie. In deze gebieden wilt u samen met partners werken in een gebiedsgerichte aanpak om te komen tot maatwerk. U benoemt drie prioritaire gebieden; omgeving Zundert, ABG (in het kader van het Deltaplan Hoge Zandgronden) en het stedelijk gebied Breda-Tilburg. Wij gaan graag met u in gesprek in het traject van de maatwerkovereenkomst over uw rol in reeds gestarte verkenningen rondom de N2000 gebieden van het Ulvenhoutse Bos, de Brabantse Wal en de Regte Heide</p>	<p>Wij gaan graag het gesprek met u aan over uw zienswijze en in het traject van de maatwerkovereenkomst.</p>	<p>Geen wijziging</p>
Maatschappelijke organisatie	<p>In paragraaf 9.4, pagina 78, noemt u het beheer van de infrastructuur als 'regulier werk'. U geeft aan dat dit anders zou moeten door over een 'nieuwe norm' te spreken. Wij zijn van mening dat u het beheer fundamenteel anders moet aanpakken en vanuit een ander invalshoek moet invullen. U beheert de waterlopen, de oeverzone ervan, en veelal ook de natte ecologische verbindingzones als onderdeel van de 'natte kralensnoeren'. U heeft daarom een belangrijke taak in het herstel van de biodiversiteit, niet alleen in het water maar ook in de oeverzones en bredere zones daaromheen. U dient dan ook bij</p>	<p>Het waterschap werkt steeds meer aan versterken van biodiversiteit. De nieuwe manier van onderhouden, waarbij het eenzijdig maaien van sloten de norm is, is gericht op het verbeteren van biodiversiteit en waterkwaliteit. Deze 'nieuwe norm' voor beheer van het watersysteem en de waterkeringen is vastgelegd in het Algemeen Onderhoudsplan Watersystemen en Waterkeringen 2020-2030 (AOWW). Het AOWW is opgesteld op basis van de Wet natuurbescherming. Voor EVZ's gelden</p>	<p>Geen wijziging</p>

	<p>het beheer de natuurwaarden prioriteit te geven. We constateren evenwel dat het beheer meestal niet gericht is op biodiversiteit en het herstel ervan. Bij de inrichting van de ecologische verbindingzones worden doelen met betrekking tot flora en fauna gesteld, die alleen met aangepast en gericht beheer bereikt kunnen worden. We zien in de praktijk dat dit gerichte beheer meestal ontbreekt. De norm zou moeten worden dat maaien gebeurt op een manier die de biodiversiteit versterkt. Te denken valt dan aan minder maaien, maaien op grotere hoogte, bijvoorbeeld 15 cm, gefaseerd maaien in tijd en plaats en maaien met beleid dat gericht is op de doelsoorten en veel minder op standaard maaien in aanbestede periodes zonder rekening te houden met de natuurontwikkelingen.</p>	<p>beheerafspraken op maat, maar ook hierbij houden wij rekening met het AOWW, de Wet natuurbescherming en de gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen. Het onderhoud van het watersysteem is gericht op het zoveel mogelijk ondersteunen van functies, waar versterken van biodiversiteit er één van is. Water aan- en afvoer blijven ook functies van watergangen. In het beheer blijft het zoeken naar de optimale balans tussen functies. Daar waar de huidige dimensies van watergangen het toelaten, wordt al zo min mogelijk gemaaid. Op locaties waar dit hydraulisch niet past, bekijken wij welke aanpassingen in het watersysteem kunnen worden gedaan zodat er in de toekomst wel minder kan worden gemaaid.</p>	
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Bestaande dijken en keringen zijn van belang voor de veiligheid in West-Brabant en de Baronie. Echter er zijn andere mogelijkheden dan het opwerpen van harde keringen. Bovendien bieden deze waterschapswerken kansen voor biodiversiteit. Daarom zien we graag het volgende gerealiseerd: - Waar nog nieuwe keringen nodig zijn, deze zo ontwerpen dat op een natuurlijke manier de kracht van het water geabsorbeerd wordt, o.a. door glooiende taluds etc.-Het beheer van deze dijken en keringen richten op versterking van de biodiversiteit, zodanig dat ook het maaibeheer hierop aangepast wordt. Het beheer ook richten op diervriendelijkheid, door bestrijding van o.a. mollen, bevers en muskusratten te vervangen door gerichte maatregelen. Dus door aantrekkelijke gebieden voor deze dieren te creëren die geen schade aan keringen kunnen geven. En op kwetsbare plaatsen deze te beschermen met bijv. versterking of bescherming door gaas. Doden van dieren is daarbij geen optie.</p>	<p>Het waterschap zorgt met de waterkeringen dat het risico op een overstroming wordt beperkt. Wij delen uw mening dat de waterkeringen ook een toegevoegde waarde kunnen hebben voor biodiversiteit. Wij geven hier invulling aan door op de waterkeringen een kruidenrijke vegetatie te realiseren door bijvoorbeeld sinusmaaien. Bij het aanleggen van nieuwe keringen wordt het ontwerp zoveel mogelijk aangepast aan de omgeving. Een onderdeel van de zorg voor waterveiligheid is het voorkomen van graafschade door dieren, waaronder bevers. Dit doen wij niet door het bestrijden van bevers, maar door onder andere het ingraven van gaas. Op die manier maken we de waterkering onaantrekkelijk voor deze gravende soort. Het waterschap verkent waar gebieden kunnen worden gecreëerd voor onder andere bevers en dassen, maar beseft</p>	<p>Geen wijziging</p>

		<p>zich ook dat dieren niet altijd te sturen zijn. Voor wat betreft de muskusratten sluiten wij aan bij de landelijke afspraak dat er in 2034 sprake is van een total removal, op grensgebieden en grote wateren na.</p>	
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Ook ondersteunen we de gedachte dat daarvoor een andere manier van denken en handelen nodig is. In dit verband geeft u op pagina 35 uw invloed schematisch in een cirkel weer (figuur 10). Als we het oppervlak van de cirkel als norm nemen schat u uw eigen invloed op 2 % en die samen met anderen op 12 %. Hoe komt u tot een dergelijk lage waardering van uw invloed in de regio? Ook omdat water de basis is van alle leven.</p>	<p>Wat de 'cirkel van invloed' (figuur 10) beoogt uit te drukken is dat de zorg voor gezond water is verdeeld over veel partijen (rijk, provincies, waterschap, gemeenten, agrarische sector, industrie en bewoners). Zo zijn ruimtelijke ordening, stikstofbeleid, toelating van stoffen en verbetering van bodembeheer allemaal van belang. Het waterschap heeft vooral directe invloed op de watersystemen zelf (de blauwe kern), die in verhouding een klein percentage uitmaken van het totale landoppervlak van het beheergebied. De grootte van de buitenste cirkel drukt de zwaarte en complexiteit van die opgave uit: partners in deze cirkel zijn met hun acties in belangrijke mate bepalend voor het kunnen voldoen aan de basiscondities voor gezond water. Daaronder vallen ook maatregelen die nodig zijn om de waterhuishouding natuurlijker en het bodem- en watergebruik duurzamer te maken en daarmee de blauwe kern te versterken.</p>	<p>Geen wijziging</p>
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Het waterschap heeft hier een opdracht, waarbij wij er op aandringen de natuur- en biodiversiteitsbelangen nadrukkelijk bovenaan de prioriteitenlijst te zetten, zowel bij de beleidskeuzes als bij de uitvoering in de tijd. De focus op natuurherstel is ten onrechte te veel op de lange termijn, 2050, gericht, mede door het feit als daar niet snel genoeg mee begonnen wordt er nog meer afbraak van natuur en biodiversiteit zal plaatsvinden en daarmee het herstel nog langer zal gaan duren,</p>	<p>In de periode tot 2050 werken we met diverse partners aan klimaatbestendige en veerkrachtige waterlandschappen. In de periode tot eind 2027 leveren de KRW-maatregelen een belangrijke bijdrage daaraan. Met gezonder water werken we eveneens aan watergebonden natuur- en biodiversiteitsdoelen. Hoever we kunnen komen is in belangrijke mate afhankelijk van de beschikbare hoeveelheid geld en</p>	<p>Geen wijziging</p>

	als het überhaupt dan nog mogelijk is om dat te herstellen.	uitvoeringscapaciteit bij het waterschap, de markt en partners, de tijd die planprocedures vergen en de medewerking-investeringen van grondeigenaren en grondgebruikers.	
Maatschappelijke organisatie	Dat speelt ook bij het in evenwicht brengen van het land-en watergebruik met de draagkracht van het watersysteem. Het eindjaar 2050 is heel veel te laat, omdat de effecten op natuur, klimaatherstel en leefomgeving vele jaren na-ijlen. Dit evenwicht moet al bereikt worden in 2027. U stelt op pagina 30 weliswaar dat er in 2027 verbetering dient te zijn van de ecologische kwaliteit en biodiversiteit van het oppervlaktewater, maar dat is slechts een klein aspect van het ecosysteem en onduidelijk is hoe dat meetbaar wordt gemaakt.	De ambitie van het waterschap is om samen met partners de KRW-doelen in 2027 te halen. De mate van doelbereik in 2027 is sterk afhankelijk van de investeringen van diverse partners waaronder het waterschap en ook uw organisatie. De voortgang maken we meetbaar aan de hand van de KRW maatlatten. Jaarlijks meten wij zo de waterkwaliteit in alle 25 KRW-waterlichamen en in een aantal overige wateren. De gegevens zijn te raadplegen op www.brabantinzicht.nl . Zie ook de voortgangsindicatoren in paragraaf 5.2.4. (p38), 5.3.4 (p43) en 5.4.4. (p46).	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Op bladzijde 41 onder beleidskeuze 3 schrijft u dat het gezamenlijk streven van de waterschappen in Noord-Brabant en Limburg, Rijkswaterstaat en drinkwaterbedrijven gericht is op reductie van de vracht van zeer zorgwekkende stoffen (organische microverontreinigingen) naar het oppervlaktewater van 10 % in 2027 en 30% in 2040. Hier wel een tussenliggende datum. Het stelt teleur dat het waterschap, zelf de stoffen zeer zorgwekkend noemend, op dit onderdeel zo'n laag ambitieniveau toont en dat niet alleen in de tijd, maar ook in het percentage reductie dat het nastreeft. Kennelijk hoeft er na 2040 niets meer te gebeuren en wordt zwaar verontreinigd oppervlaktewater geaccepteerd	De directe invloedssfeer van waterbeheerders en drinkwaterbedrijven voor het terugdringen van lozingen met zeer zorgwekkende stoffen is beperkt. We zijn sterk afhankelijk van het Europees en landelijk toelatingsbeleid van het gebruik van diverse stoffen en de normen die daarvoor worden gesteld. Die Europese en landelijke normen zijn de basis voor vergunningverlening van watergerelateerde activiteiten. Hierbij komt dat experts uit de Schone Maas Waterketen verwachten dat zonder enige actie de hoeveelheid geloosde zeer zorgwekkende stoffen verder zal toenemen in de komende jaren. In dat licht zijn de streefdoelen ambitieuzer dan ze op het eerste gezicht lijken omdat geen toename op zichzelf al een forse opgave is. Daarbij geldt dat de wereld niet ophoudt in 2040. Op basis van actuele kennis en inzichten in de komende	Geen wijziging

		jaren kunnen we voor de periode na 2027 deze doelen weer herzien.	
Maatschappelijke organisatie	We constateren dat er nog veel inspanning nodig zal zijn om alle plannen te realiseren. Het plan heeft een reikwijdte tot 2027 en in een aantal gevallen wordt de ambitie tot 2050 verwoord. We vinden de periode tussen 2027 en 2050 te groot, mede omdat de fasering over dit tijdvak ontbreekt. We verzoeken u in deze gevallen concreter te worden door aan te geven wat beoogd wordt in een eerstvolgend tijdvak, bijvoorbeeld 2027-2037 en wat pas in de periode daarna.	In de periode tot 2050 werken we met diverse partners aan klimaatbestendige en veerkrachtige waterlandschappen. In de periode tot eind 2027 vormen de KRW-maatregelen een belangrijke inzet daarvoor. Tabel 7 in bijlage 6 (programming) geeft een eerste indicatie van de opgave voor na 2027. Deze zal gaandeweg de planperiode 2022-2027 nader worden uitgewerkt.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Terecht krijgt de klimaatproblematiek veel aandacht in het programma. In ons land is op dat terrein nog veel werk te verzetten. Wij betreuren het daarom dat het waterschap als horizon voor een robuust watersysteem 2050 neemt. Als dat veroorzaakt wordt door het niet op orde zijn van de basiswaarden in de meeste watersystemen, zal daar steviger op moeten worden ingezet en klinkt het wat passief om te schrijven dat “we de tijd (nemen) om samen met partners klimaatbestendige waterlandschappen te realiseren” (blz. 36). Maatregelen die we hierbij willen benadrukken: - Voor de waterberging zorgen voor het herstel van de sponswerking van de bodem. Met daarbij herstel van een natuurlijke en gezonde bodemstructuur. - Verhoging grondwater door verondieping beeklopen, blokkeren van drainage. Daarbij de vernattingsmogelijkheden van Ulvenhoutsebos, Landgoederen zone, Mastbos, Liesbos, etc. maximaal benutten. -Om droogte te voorkomen –zoals de Dijkgraaf al zei – ‘anders om gaan werken’, in plaats van zo snel mogelijk water afvoeren, dit in het voorjaar juist vasthouden. -Versneld herstel van de beken zoals het Markdal, Merkske,	Het KRW-maatregelpakket van het waterschap is gericht op het 'anders om te gaan werken'. Daarbij hebben we echter de medewerking en investeringen nodig van diverse partijen waaronder landeigenaren en gebruikers. Zo zal de mate van voortgang met het terugdringen van de belastingen van het oppervlaktewater met stikstof en fosfor sterk afhangen van de deelname van agrarische ondernemers aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en andere programma's zoals BodemUp. Wij ondersteunen de landbouwsector daarbij met onze expertise. Bij de aanpak van droogte vormt het hydrologisch herstel van natte natuurplekjes en de zones daaromheen een belangrijke pijler. Om echter transities (zoals klimaatneutraal en kringlooplandbouw) op grote schaal te realiseren is er veel tijd nodig. Vandaar de horizon 2050 die zowel de provincie Noord-Brabant als de andere waterschappen hanteren.	Geen wijziging

	Gilzerwouwerbeek, Chaamse beken complex, resterende delen van Chaamse Beken, Aa of Weerijns en met name de Bijloop en IJzerloop.		
Maatschappelijke organisatie	Bij de zorg voor voldoende water staat het vasthouden en infiltreren van water bovenaan als doelstelling in het Waterbeheerprogramma. Het tegengaan van verdroging en het vergroten van de beschikbaarheid van grond-en oppervlaktewater vraagt om maatwerk, zoals een gebiedsgerichte aanpak. Daarbij worden maatregelen bedacht in het lokale watersysteem. Wat ons betreft moet er niet langer uitgegaan worden van de bestaande situatie. Bij een gebiedsgerichte aanpak zal ook de toekomstige gebruiksfunctie van het land meegenomen moeten worden. Er bestaat geen status quo situatie, juist nu de landbouw voor een transitie naar duurzame bedrijfsvoering staat. De toekomstige bedrijfsvoering zal dus gebaseerd moeten zijn op een natuurlijk watersysteem. Dit zal ook het meest kostenefficiënt zijn.	Het waterschap onderschrijft dat, willen we een klimaatrobust West- en Midden-Brabant in 2050, er ook veranderingen in ruimte- en functiegebruik nodig zullen zijn. Het waterschap legt daarom niet voor niets de relatie met ruimtelijke ontwikkeling in het Ontwerp waterbeheerprogramma (zie bijv. het hoofdstuk over GGOR). Het waterschap merkt daarbij op dat dit wel een langdurig en complex proces is wat veel breder is dan waar het waterschap vanuit haar wettelijke taken bevoegdheden heeft. Echter, dat ontslaat ons niet van inspanningen om ook maatregelen te (blijven) nemen in het hier en nu om de structurele verdroging aan te pakken.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Detailopmerkingen uit de bijlagen	Een aantal opmerkingen geeft aanleiding tot wijzigingen	Enkele wijziging
Maatschappelijke organisatie	De horizon voor het realiseren van een klimaatbestendig en veerkrachtig waterlandschap legt u op 2050. Dat is een onacceptabele vertraging, want de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en het Natuurnetwerk Brabant (NNB) moeten volgens wettelijke en bestuurlijke afspraken in 2027 zijn gerealiseerd. 2050 betekent dat er nog ruim 25 jaar sprake kan zijn van een watertekort voor de natuur. Terwijl juist met het realiseren van natuur Brabant steeds klimaatbestendiger wordt. Een versnelling ligt dus meer voor de hand dan de voorziene vertraging	De tijdshorizon 2050 komt overeen met de tijdshorizon die landelijk gehanteerd wordt, bijvoorbeeld in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie of Deltaplan Hoge Zandgronden, als eindtermijn waarop de ambities van de totale 'klimaattransitie' gerealiseerd moeten zijn. Een klimaatbestendig en veerkrachtig waterlandschap is meer dan doelen voor de KRW alleen. Denk bijvoorbeeld aan wateroverlast in het stedelijk gebied of een klimaatbestendige infrastructuur. Wij zien de KRW-doelen voor 2027 als mijlpaal naar een klimaatbestendig en veerkrachtig waterlandschap in 2050. We realiseren dit doel	Geen wijziging

		door alle met het Rijk en de provincie Noord-Brabant afgesproken KRW-inrichtingsmaatregelen uit te voeren. Dit is in lijn met de Delta-aanpak waterkwaliteit die zich richt op het halen van de KRW-doelen in 2027.	
Maatschappelijke organisatie	U gaat ervan uit dat in 2027 de chemische waterkwaliteit sterk is verbeterd en met inspanning van alle partners voldoet aan de normen (pagina 29). Met de bekende instrumenten waarnaar u verwijst, zoals DAW lukt het tot nu toe echter niet om een goede waterkwaliteit te bereiken. Zelfs een 100% deelname aan DAW leidt, volgens het Planbureau voor de Leefomgeving, niet tot de gewenste waterkwaliteit. Wij verzoeken u dan ook om concreter te maken met welke oplossingen u de waterkwaliteit, met de partners, in 2027 op orde gaat krijgen. Het rijk is aan zet om regie te nemen op de mestwetgeving. De provincie moet de noodzakelijke ambities en maatregelen verankeren in haar beleidskader landbouw en voedsel. Wij verzoeken u hier bij de provincie en het rijk aandacht voor te vragen (samen met de andere waterschappen). Tevens zijn wij benieuwd naar wat u bedoelt met het circulaire gebruik van meststoffen in 2050. Vanuit uw ambitie om meer water vast te houden en te infiltreren naar het grondwater, is het garanderen van een goede waterkwaliteit van dit te infiltreren water meer dan ooit van groot belang, ook in het licht van de drinkwatervoorziening. Graag horen we daarop uw visie en aanpak	Samen met de andere waterschappen in de stroomgebieden van Maas en Schelde zetten we in op vier sporen voor verbeteren van de chemische waterkwaliteit: (1) optimaliseren van afvalwaterzuivering, (2) emissiebeheer door vergunningverlening, toezicht en handhaving en door het stimuleren - adviseren van ondernemers voor het treffen van maatregelen (onder andere via het DAW); (3) agenderen bij het Rijk, de provincie en Vlaanderen van noodzakelijke maatregelen en (4) kennisontwikkeling (o.a. door deelname aan het STOWA programma Kennisimpuls Waterkwaliteit). Met circulair gebruik van meststoffen bedoelen we een geleidelijke ontwikkeling naar een meer gesloten kringloop, zodat de belasting van grond- en oppervlaktewater sterk zal verminderen. Bijvoorbeeld door mest zoveel mogelijk te benutten in de regio waar deze wordt geproduceerd. Bij meer infiltreren en vasthouden van hemelwater is de waterkwaliteit i.r.t. de drinkwatervoorziening een belangrijk aandachtspunt. Naast het bevorderen van natuurlijke zuivering (bijvoorbeeld bij moeraszones in brongebieden van beken) stemmen we af met de provincie en drinkwaterbedrijven over wenselijke maatregelen.	Geen wijziging

<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>In bijlage 3 zijn de opgaven voor het Markiezaatsmeer en de Groote Meer niet opgenomen in het KRW-pakket. Wij verzoeken u deze opgaven toe te voegen.</p>	<p>Het Markiezaatsmeer en het Vennen Groote Meer systeem zijn zowel KRW-waterlichaam als Natura2000 gebieden. Wettelijk gezien zijn de Natura2000 doelen leidend, de 'watercondities' zijn ondersteunend. Het Markiezaatsmeer heeft een hoge interne nutriënten recirculatie. Samen met de opwoelende werking van de wind zorgt die voor een blijvend troebel watersysteem. Daar valt weinig aan te veranderen. Samen met partners richt het waterschap zich op verbeteren van het leefgebied van vogelsoorten uit de instandhoudingsdoelen voor Natura2000. De verwachting is dat het Vennencomplex Groote Meer volledig aan de KRW-normen gaat voldoen vanwege de na-ijl effecten van de reeds genomen maatregelen. Het gebied voldoet nog niet aan de Natura2000 doelen. Daarom zet het waterschap in samenwerking met Convenantpartners in op maatregelen om deze doelen te halen. Zowel voor het Markiezaatsmeer als Vennen Groote Meer is daarom een onderzoeksmaatregel (pilot) opgenomen in het KRW-maatregelpakket.)</p>	<p>Geen wijziging, het KRW-maatregelpakket bevat voor beide waterlichamen een onderzoeksmaatregel met partners (pilot).</p>
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>U bent voornemens om de KRW maatregelen voor oppervlaktewater tijdig, dus in 2027, uitgevoerd te hebben. U gaat daartoe de komende zes jaar ruim vijf keer meer kilometer beken en krekken (68 km versus 12 km) inrichten dan de afgelopen periode. Hoe gaat u die ambitie waarmaken? Voor de realisatie van natte natuurparels (NNP's) en N2000 gebieden vragen wij u om de opgave en de maatregelen die u neemt tot 2027 duidelijker te beschrijven. U gaat de komende zes jaar ruim 10 keer meer hectare NNP (2.240 ha versus 194 ha) aankopen en inrichten dan in de vorige WBP periode.</p>	<p>De opgave voor beek- en kreekherstel is inderdaad fors. We zijn met de provincie in gesprek over maatwerkafspraken voor een slagvaardige en integrale gebiedsgerichte aanpak waar deze opgave onderdeel van uit maakt. Naast grootschalige herinrichting werken we ook aan kleinschalige beekherstelmaatregelen ('bouwen met natuur') die zonder extra ruimtebeslag uitvoerbaar zijn. Een deel van de aangegeven opgave zit al in lopende projecten waaraan in de vorige planperiode(s) is gewerkt maar die</p>	<p>Aanpassing percentage aan te pakken primaire opgave NNP's van 60 % naar 44%.</p>

	<p>Hoe gaat u dat doen? U schuift de opgave deels naar 2050 als onderdeel van de aanpak klimaatrobuuste watersystemen. Welk deel is dat? U neemt tot 2027 100% van de N2000 hydrologische herstelmaatregelen en 60% van de NNP hydrologische herstelmaatregelen. Om welke oppervlakten gaat dit? Uit de provinciale evaluatie blijkt dat 3.700 hectare NNP's nooit eerder is aangepakt en dat voor tenminste 2.400 hectare NNP's aanvullende maatregelen nodig zijn om tot hydrologisch herstel te komen. Hoe verhouden deze hectares zich tot de hierboven genoemde oppervlaktes en percentages?</p>	<p>de komende paar jaar worden afgerond. In de NNP opgave voor 2020-2027 zit onder andere 1340 ha van twee grote projecten (Westelijke Langstraat en Noordrand Midden) die al in uitvoering zijn (gefaseerd uit de periode van het vorige WBP). Van de beek- en kreekherstel opgave zit ruim 33 km in lopende projecten. Voor een overzicht van welke gebieden zijn gepland voor welke planperiode verwijzen wij u naar de kaarten 'Inrichtingsmaatregelen' in bijlage 3 en de tabellen in bijlage 6. In het percentage van 60% van aanpak van de primaire opgave voor NNP's is abusievelijk ook het areaal N2000 gebieden meegerekend. Het percentage hectares aan te pakken NNP's moet 44% zijn.</p>	
Maatschappelijke organisatie	<p>Uw doel is dat in 2027 'de zuiveringsbehoefte en het zuiveringsresultaat beter zijn afgestemd op de lokale situatie'. Dit omvat wat ons betreft het volgende: de lokale situatie met een vaak onvoldoende waterkwaliteit en uw verantwoordelijkheid voor het realiseren van de KRW doelen vragen om een effluentkwaliteit die voldoet aan de KRW-normen voor oppervlaktewater. Zodat het effluent geen negatief effect heeft op het watersysteem. Temeer daar het RWZI effluent door het wegvallen van kwelstromen in de zomer steeds meer een onmisbare levensader voor beken en krekten vormt. Schoon RWZI effluent kan daarnaast worden ingezet als alternatieve bron voor beregening of in de industrie. Waardoor grondwater kan worden bespaard. Wij vragen u om een concrete uitwerking van de inzet van effluent op te nemen in het WBP.</p>	<p>Op een aantal locaties spelen de zuiveringen van Brabantse Delta inderdaad een belangrijke rol in de watervoerendheid. De afhankelijkheid van het effluent willen we graag verminderen. Het verbeteren van de aanvoer is daarmee minstens zo belangrijk als het verbeteren van de effluent kwaliteit. Daarnaast spelen ook inrichting en verbeteren van de waterkwaliteit buiten de directe invloed van het waterschap een belangrijke rol. In H8.2 Geven we aan dat we in de toekomst steeds meer naar hergebruik van water en andere stoffen willen komen. Een dergelijke omslag kost tijd.</p>	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	<p>De watertransitie moet leiden tot een klimaatbestendig en veerkrachtig waterlandschap. Hoe ziet dat eruit? Pas als de opgave gekwantificeerd</p>	<p>De vraag hoe een veerkrachtig en klimaatbestendig landschap er uit ziet hangt af van verschillende factoren. Er is geen</p>	Geen wijziging

	<p>is, weten we welke oplossingen nodig en effectief zijn en welke (ongemakkelijke) keuzes wellicht nodig zijn. Deze keuzes en oplossingen staan nog niet in dit WBP, en worden daarmee mogelijk vooruit geschoven tot na 2027, terwijl de tijd dringt. Wij verzoeken u om het onderzoek Watervraag Natuur bij de kwantificering te betrekken.</p>	<p>algemene blauwdruk, anders dan de klassieke 'lagenbenadering'. Het gaat ook meerdere partijen aan. Want als het bijvoorbeeld gaat om ruimtelijke keuzes, dan is helder dat dit niet primair aan het waterschap is. Om tot een concretere invulling te komen, zal er de komende tijd op gebiedsniveau aan de slag gegaan moeten worden. Dat werk wordt zoals in het waterbeheerprogramma is aangegeven, niet uitgesteld tot na 2027.</p>	
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Wij verzoeken u als doelstelling op te nemen dat in 2027 100% hydrologisch herstel van de N2000 en de NNP's bereikt is. Dit gelet op hetgeen in de VHR en KRW2 gesteld is. De KRW-verplichtingen bieden overigens ook bescherming aan gebieden zonder N2000-status, zoals de NNP's en andere grondwaterafhankelijke terrestrische ecosystemen</p>	<p>De doelstelling die hier in het waterbeheerprogramma is opgenomen, is afgeleid van het de realisatie van het KRW-maatregelenpakket uit het hoofdstuk 'schoon water', want deze zijn direct aan elkaar gelinkt. Uiteraard beogen wij zo veel mogelijk te realiseren voor 2027 en het liefst 100%, maar realistisch is dat niet. Inzet is om met de maximale inzet die mogelijk is, een zo groot mogelijk resultaat te boeken. Daarom ligt de prioriteit op het nemen van die maatregelen die ook daadwerkelijk bijdragen aan het halen van doelen in 2027, en dus op het met voorrang nemen van maatregelen die direct leiden tot verbetering en het halen de gestelde doelen. Het nemen van herstelmaatregelen die toch nog geen effect gaan hebben staan daarmee op de tweede plek. Het gaat dan om maatregelen die nog geen effect gaan hebben, omdat in die niet de waterkwantiteit het halen van de KRW-doelen in de weg staat, maar andere KRW-parameters die niet voor 2027 al voldoende hersteld zullen zijn.</p>	<p>Geen wijziging</p>
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>Naast de omvang van de opgave, gaat het om het instrumentarium dat u inzet. Hiervoor lijkt u, naast aankoop, vooral door te gaan met de bekende GGOR</p>	<p>Dat het waterschap nog steeds GGOR beschrijft, zoals dat ook vanuit provinciale instructieregels is voorgeschreven, wil niet</p>	<p>Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen.</p>

	<p>aanpak (pagina 49). Deze aanpak leidt tot nu toe, zie de genoemde evaluatie van de provincie, niet tot hydrologisch herstel van natuur in het bijzonder en een evenwichtig watersysteem in het algemeen. Inmiddels is het beseft dat om verdroogde natuur te herstellen, ook buiten de natuurgrenzen maatregelen nodig zijn (zie hiervoor het concept RWP). Hiervoor zijn extra middelen beschikbaar vanuit het rijk en de provincie. Hoe gaat u deze verbrede aanpak inzetten, om de natuuropgave in 2027 te realiseren en in 2050 klimaatrobust te zijn? Uw GGOR-aanpak lijkt nog steeds uit te gaan van enkel maatregelen in de verdroogde natuurgebieden.</p>	<p>zeggen dat de blik waarmee het waterschap met die GGOR maatregelen voor verdrogingsbestrijding gaat uitvoeren, nog steeds enkel en alleen gericht is op maatregelen binnen de natuurgebieden zelf. Wat overigens geheel conform de afspraken was zoals die tot voorkort in Brabant jarenlang waren. De aangehaalde evaluatie is ons zeer bekend. Beter nog, het waterschap is zelf pleitbezorger geweest van de bredere aanpak, die nu o.a. geleid heeft tot bredere afspraken met de provincie waarmee ook een breder instrumentarium ter beschikking is gekomen. Instrumenten waarover wij met alle partners, waaronder de provincies, de terreinbeherende organisatie, BMF en anderen, afspraken maken over de inzet via het bestuurlijk overleg voor het Natuurnetwerk. Juist omdat het waterschap ziet dat een bredere aanpak nodig is, ook voor andere thema's, kiest het waterschap in dit waterbeheerprogramma voor een bredere kijk rondom N2000-gebieden en Natte Natuurparels plus een nog bredere gebiedsontwikkeling in een aantal prioritaire gebieden.</p>	
<p>Maatschappelijke organisatie</p>	<p>U beschrijft dat er ten aanzien van de GGOR landelijk gebied 24 knelpunten zijn waar de waterhuishouding niet optimaal is. Dit impliceert dat het watersysteem daarna op orde is? Hoe verhoudt dit zich tot de onevenwichtigheid van het watersysteem en de toenemende druk op het grondwater en aanvulling die niet overal gelijke tred houdt met onttrekkingen (pagina 59), wetende dat het oppervlakte- en grondwatersysteem nauw met elkaar verbonden zijn? Uit het onderzoek Watervraag Natuur blijkt duidelijk dat het voor watersysteemherstel noodzakelijk is om zowel meer water vast te houden</p>	<p>GGOR is een benadering waarbij periodiek (cyclisch) naar gebieden gekeken wordt. Binnen het landelijke gebied betekent het, dat er ook vanuit het oogpunt van de landbouw gekeken wordt. In dat verband zien we 24 knelpunten door het werkgebied verspreid, waar het watersysteem verbeterd kan worden ten opzichte van het heden. Uiteraard met oog voor de belangen van natuur en het maken van een stap in de richting van een klimaatrobust systeem in 2050.</p>	<p>Geen wijziging</p>

	en minder water af te voeren als ook minder grondwater te onttrekken.		
Maatschappelijke organisatie	Wij roepen u op om, net als voor wateroverlast en waterveiligheid, ook voor verdroging en droogte afrekenbare normen en doelen te ontwikkelen. Zodat helder is wat de opgave is en wanneer het doel is bereikt.	De normen voor waterveiligheid en wateroverlast zijn beide tot stand gekomen vanuit een landelijke politieke discussie over de vraag welke mate van veiligheid en bescherming tegen overlast acceptabel is. Of er ook een dergelijk kader voor droogte moet zijn en hoe die dan zou moeten zijn, is eveneens een landelijke politieke afweging. Dat is omdat het dan niet alleen gaat over technische maatregelen die waterschappen nemen, maar in belangrijke mate ook over ruimtelijke vragen, over landbouwbeleid, over verstedelijking, etc. Zaken waar waterschappen geen bevoegdheid hebben. Doelen en opgaven voor verdroging zijn sterk gebiedsafhankelijk. Deze vraag wordt verder opgepakt via het overleg over het Bestuursconvenant Grondwater waarin u ook partner bent.	Deze vraag wordt verder opgepakt via het overleg over het Bestuursconvenant Grondwater. Uitwerkingen worden mogelijk meegenomen in het waterbeheerprogramma.
Maatschappelijke organisatie	Wij missen in uw WBP de transitie naar een klimaatrobuust dagelijkse waterbeheer. Wat is er vanuit beheer noodzakelijk om in 2027 tot een evenwichtig grond- en oppervlaktewatersysteem met een goede balans tussen meer vasthouden van water en minder afvoeren te komen? Wat is hierbij de bijdrage van anders of minder maaien en baggeren? Gaat u, net als waterschap De Dommel en Aa en Maas, het grondwaterpeil de komende jaren structureel verhogen? Hoe droogtebestendig zijn uw legger en uw schouw? Gaat u meer stuwen automatiseren, en kleine slootjes dempen of verondiepen om meer water vast te houden? Wij vragen u dit concreet te maken om te voorkomen	De aanpak van waterschap Brabantse Delta verschilt in die zin niet van de aangehaalde aanpak van Dommel en Aa en Maas. Daar is al een begin mee gemaakt door bijvoorbeeld het Algemeen Onderhoudsplan Watersystemen en Waterkeringen al aan te passen.	Geen wijzigingen.

	dat 'de lange terugweg' zoals u het omschrijft langer dan nodig gaat duren.		
Maatschappelijke organisatie	Wij missen in uw WBP de visie op beregening. Wij gaan ervan uit dat dit onderdeel uitmaakt van het operationeel grondwaterbeheer, waarvan u wilt dat dit in 2027 zo is ingericht dat de aanvulling en het gebruik van grondwater weer in evenwicht met elkaar zijn. U bent verantwoordelijk voor de regels voor beregening en ziet toe op de naleving ervan. Wij verzoeken u om uw visie op beregening concreet te maken in het WBP. Om tot een evenwichtig grondwatersysteem te komen en negatieve effecten op natuur op te heffen, is vermindering van de onttrekkingen, ook door beregening, noodzakelijk. Alleen het aftoppen van de huidige groei door het stellen van aanvullende voorwaarden aan waterbesparing of waterconservering is niet voldoende. Uiteraard zijn ook besparingsafspraken met nog onbekende onttrekkers of die onder bevoegd gezag van provincie vallen nodig.	Het beregeningsbeleid dat het waterschap uitvoert is een onderdeel van het totale grondwaterbeleid in Brabant. Zoals bekend voldoet het huidige beleid niet en is herziening daarvan noodzakelijk. Om te beginnen strategisch en over het totale vlak van grondwatergebruik. Deze vraag wordt verder opgepakt via het overleg over het Bestuursconvenant Grondwater waarin u ook partner bent. Het past niet om in het ontwerp waterbeheerprogramma daar al een voorschot op te nemen.	Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen.
Maatschappelijke organisatie	De hoeveelheid water die wordt benut voor beregening is de afgelopen jaren gestaag toegenomen. Dit vraagt mogelijk om een actualisatie van de (standaard) breedte van de beïnvloedings- en attentiezones, om negatieve effecten van de onttrekking door beregening op de natuur (N2000 en NNP's) te voorkomen. Hoe gaat u hiermee om? Het huidige beregeningsbeleid is (rond 2014) getoetst aan de Wnb. Gezien de toename in het beregeningsvolume, vragen wij ons af of deze beoordeling en het gebruikte "worst case scenario" nog passend is. Tenslotte vragen wij ons af of voor alle relevante ontwaterende activiteiten rondom N2000 gebieden (onttrekkingen, drainage) de benodigde Wnb vergunningen in het verleden zijn	Het valt te overwegen om zones met berekeningen aan te gaan passen. De vraag is echter of dat er in een nieuw beleid voor beregening nog steeds met zones gewerkt gaat worden en zo ja, met wat voor zones dan? Welke invloeden moeten die zones onder controle brengen? Ook daarvoor geldt dat het noodzakelijk is om contouren van nieuw beleid te hebben om zinvol veranderingen door te voeren. Wat betreft de vergunningen Natuurbeschermingswet geldt dat niet de waterschappen, maar de provincie bevoegd gezag is.	Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen.

	aangevraagd en getoetst. Hoe gaat u met deze aspecten om?		
Maatschappelijke organisatie	Tevens is het de vraag of het huidige beregeningsbeleid past in de KRW/VHR richtlijnen. Het vergunningsvrij verklaren van wateronttrekkingen is alleen toegestaan als op voorhand verslechtering (KRW) en/of nadelige gevolgen voor het N2000-gebied kunnen worden uitgesloten (Hartmeijer et al, 2021). Het is de vraag of hieraan nog voldaan wordt. De totale benutting door vergunningsvrije beregening is niet gemaximeerd en is de afgelopen jaren fors toegenomen. Bovendien wordt onvoldoende rekening gehouden met extreem droge jaren en cumulatie met andere onttekingen. U geeft terecht aan dat het effect van een beleidsaanpassing voor gebruikers niet onderschat moet worden en vraagt om goede communicatie en een overgangstermijn. Daarom vragen wij u om hier nu werk van te maken, en niet te wachten tot (na) 2027.	Bij de totstandkoming van het huidige vergunningenbeleid is een passende beoordeling uitgevoerd met dusdanige uitgangspunten dat deze nog steeds stand kan houden. Er zijn destijds dusdanige zones rondom Natura 2000-gebieden vastgesteld waarbinnen het bestaand gebruik niet is aangepast door het invoeren van nieuw flexibeler beregeningsbeleid, waardoor dit kan leiden tot mogelijke significante nadelige effecten van dat nieuwe beleid. Dat neemt niet weg dat ook daar ander beleid wenselijk is. Al is het maar omdat stilstand van het oude weliswaar geen verslechtering betekent, maar het leidt ook niet tot een verbetering.	Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen.
Maatschappelijke organisatie	Wij missen uw visie op de ruimtelijke aspecten van een klimaatrobuust watersysteem in uw beheergebied. In de omgevingsverordening wordt hierin met de functie 'water voor de zone met groenblauwe waarden en een verkenning van ruimtelijke doorwerking voor maatregelen om water te infiltreren op hogere delen van Brabant' door de provincie stappen gezet. Wij dragen als natuurbeheerders graag bij aan het zoveel mogelijk water vast te houden. Winst is vooral te behalen daar waar vernatting in de zone rondom natuur mogelijk is. We maken daarbij graag samen met u een zorgvuldige afweging ten aanzien van de mate van vernatting en waterkwaliteit in relatie tot kwetsbare natuur.	Het waterschap legt in het waterbeheerprogramma de nadruk op twee aspecten. Het eerste is ruimtelijke adaptatie, omdat het omgaan met klimaatverandering in hoge mate een ruimtelijk vraagstuk is en niet alleen vraagstuk van het bodem-watersysteem. In termen van de lagenbenadering: de onderste laag is weliswaar de basis, maar de bedreigingen en oplossingen daarvoor komen uit de bovenste lagen. Het tweede is, dat het waterschap zich goed heeft georiënteerd wat er zich in die bovenste lagen afspeelt en waar dan de raakvlakken, risico's en kansen liggen om ruimtelijk op aan te haken (Zie paragraaf 2.2). Het is zinvol om het bodem- en watersysteem	Geen wijziging

		op kaarten weer te geven, maar het is nog zinvoller om te zien waar de aansluiting zit op het ruimtelijk spoor om veranderingen een stap dichterbij te brengen. De klimaatonderlegger die in het waterbeheerprogramma is opgenomen is daar ook een concreet voorbeeld van.	
Maatschappelijke organisatie	De verdere achteruitgang van de onbalans tussen de aanvulling en het gebruik van grondwater is sinds 2009 verboden en strijdig met de KRW. Er geldt een verbeterdoelstelling om uiterlijk in 2027 een goede grondwatertoestand bereikt te hebben. Onduidelijk is of het KRW-totaalpakket uit uw WBP ervoor gaat zorgen dat er niet langer sprake is van een verslechtering en dat er in 2027 aan de KRW-doelen voor grondwater wordt voldaan.	Een goede toestand van het grondwaterlichaam omvat twee aspecten. De eerste is de borging van de grondwaterkwaliteit. Hoewel de rol van waterschappen daar minimaal is en er geen instrumenten of bijzondere bevoegdheden zijn, geven wij daar samen met de andere waterschappen in Brabant wel invulling aan door te sturen op diepte van onttrekkingen (hetzij met vergunningen hetzij onder algemene regels) en via het toetsingskader VTH in de bijlage van het waterbeheerprogramma. Het tweede aspect is de hoeveelheid grondwater. In dat kader is het belangrijk dat er uiteindelijk een nieuw strategisch grondwaterbeleid in Brabant komt dat kaders stelt die de waterschappen kunnen uitvoeren. Dit gaat niet alleen over beregening, maar over alle grondwaterverbruikers. Dit spoor loopt in gezamenlijkheid via het Breed Bestuurlijk Grondwateroverleg waar de BMF een van de deelnemers is.	Verwijzing naar bestuursconvenant grondwater opnemen.
Maatschappelijke organisatie	Nieuwe manieren van maaien kunnen zorgen voor toename onkruiddruk, druk plaagsoorten, vermindering van de verkeersveiligheid, beperking van aanvoer en afvoer van oppervlaktewater en hogere kosten. Graag zien we dat goed gekeken wordt naar de voor- en nadelen van dergelijke initiatieven voordat deze breed uitgerold worden.	Het waterschap werkt steeds meer aan versterken van biodiversiteit. De nieuwe manier van onderhouden, waarbij het eenzijdig maaien van sloten de norm is, is gericht op het verbeteren van biodiversiteit en waterkwaliteit. Deze 'nieuwe norm' voor beheer van het watersysteem en de	Geen wijziging

		waterkeringen is vastgelegd in het Algemeen Onderhoudsplan Watersystemen en Waterkeringen 2020-2030 (AOWW). Het AOWW is opgesteld op basis van de Wet natuurbescherming. Het onderhoud van het watersysteem is gericht op het zoveel mogelijk ondersteunen van functies, zoals versterken van biodiversiteit maar uiteraard ook water aan- en afvoer. In het beheer blijft het zoeken naar de optimale balans tussen functies. Hierover gaan we graag in gesprek met betrokkenen.	
Maatschappelijke organisatie	Ontwikkel ecosysteemdiensten waardoor eigenaren voor de lange termijn in kunnen zetten op het vasthouden van wateren CO2	Om het concept ecosysteemdiensten praktisch toepasbaar te maken is het belangrijk dat ze een plaats krijgen in financierings- en vergoedingstelsels. Samen met Britse en Vlaamse partners verkent het waterschap sterktes, zwaktes, kansen en bedreigingen van een financierings- en vergoedingensysteem voor watergerelateerde ecosysteemdiensten (Interreg 2 Zeeën project PROWATER: https://www.pro-water.eu/overview). We zullen u informeren over de bevindingen.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Bij beekherstel moeten we over (lands-)grenzen heen kijken. BPG, LPG en onze zustervereniging Landelijk Vlaanderen ervaren dat de wens om als grondeigenaren samen te werken toeneemt. We worden graag betrokken bij de grensoverschrijdende aanpak	Om te komen tot een grens-ontkennende aanpak is het belangrijk dat diverse Vlaamse en Nederlandse partners samenwerken. We zullen u betrekken bij deze aanpak (waaronder workshops van het Interreg 2 Zeeën project PROWATER).	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Het gelijkmatig beheren van watersystemen c.q. waterpeilen is met name nodig op en rond historische landgoederen om schade aan fundering en historisch groente voorkomen, en tevens in gebieden met veenlagen, om bodemdaling tegen te gaan.	Historische landgoederen zijn bij ons in beeld, ook vanwege de natuurwaarden die zij hebben. Bij het formuleren en uitvoeren van projecten zal het waterschap altijd rekenschap nemen van belangen die in die context spelen, waaronder historische landgoederen. Ongeacht of dat belang wel of niet in het	Geen wijziging

		waterbeheerprogramma-dat toch op hoofdlijnen blijft- wel of niet genoemd is. Daar waar het gaat om veenpakketten in de diepere ondergrond geldt dat dit in West-Brabant op enkele plaatsen nog buiten natuur voorkomt, maar diep genoeg om geen veenoxidatie te ondervinden. Zeker niet als het waterschap tegelijkertijd in den brede inzet op een structurele grondwaterstandsverhoging.	
Maatschappelijke organisatie	Behoud en versterking van de historische landschapsstructuren is mogelijk door inzet op het reeds genoemde landgoedmodel, waar wonen & werken, natuur en landbouw in balans zijn. In het landgoedmodel is er aandacht voor bodemverbetering en het vasthouden van water, zowel t.b.v. de natuur als de landbouw	Landgoederen kunnen inderdaad een bijdrage leveren aan het vitaal maken of houden van het buitengebied.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Planvormingsfase per gebied. We vragen om een open, transparante communicatie; vrijwilligheid is het uitgangspunt. Bij de Gebiedsgerichte Aanpak-GGA horen de eigenaren vanaf de start aan tafel, waarbij we vanuit BPG de gewenste professionele ondersteuning willen geven. Er is afstemming met eigenaren nodig wanneer u doelen gaat stellen waarbij het huidige grondgebruik onder druk komt te staan. Grondeigenaren/verpachters zijn dan gebaat bij vervangende gronden om het verdienmodel op peil te houden en de beheereenheid te versterken, bv als het huidige eigendom ingezet wordt voor particulier natuurbeheer.	We proberen belanghebbenden te betrekken in de totstandkoming van strategische plannen (zoals het WBP). En wanneer we concreet in een gebied aan de slag gaan, nemen we rechtstreeks contact op met grondeigenaren.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Innovatie: betrek de grondeigenaren bij het ontwikkelen van nieuwe systemen van water vasthouden/opvoeren tot het brengen naar de plant (precisielandbouw).	Wateropgaven kunnen we enkel gezamenlijk oppakken. Waterschap Brabantse Delta streeft naar een goede samenwerking met publieke en private grondeigenaren.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Geef grond/landgoedeigenaren de ruimte om zelf met oplossingen te komen	Wateropgaven kunnen we enkel gezamenlijk oppakken. Waterschap Brabantse Delta streeft	Geen wijziging

		naar een goede samenwerking met publieke en private grondeigenaren.	
Maatschappelijke organisatie	Voor de financiering van de plannen vragen wij de diverse subsidievormen, zoals deze in het kader van het Deltaplan Hogezeandgronden in een backoffice samen te brengen. Plannen van eigenaren graag integraal beoordelen en ondersteunen via een frontoffice (één loket).	Het bundelen van budgetten en deze via één beschikking of opdracht toekennen aan een gebied of project is nadrukkelijk een onderwerp waar aandacht voor is. De mogelijkheden worden onderzocht en inzichtelijk gemaakt, als onderdeel van de gebiedsgerichte aanpak waar we samen met partners aan werken. We zijn hierbij wel gebonden aan regels, waardoor bundeling niet altijd mogelijk of wenselijk is. Denk aan voorwaarden vanuit Europese fondsen, staatsteunregels en fiscale wetgeving (btw).	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Stimuleer akkerrandenbeheer door er een verdienmodel van te maken en niet alleen een kostenvergoeding. Heeft vele voordelen.	De vergoeding voor akkerrandenbeheer en andere blauwe diensten is gebonden aan Europese regels die in Nederland zijn uitgewerkt in de catalogus Groenblauwe diensten. In het nieuwe Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid gaat het een en ander veranderen ten aanzien van perceelsgebonden maatregelen. Zo komen er als onderdeel van de perceelsgebonden toeslagrechten maatregelen in de vorm van ecoregelingen. Afhankelijk van deze ontwikkelingen willen we als waterschap daar aanvullend op gaan inzetten met blauwe diensten.	Op p41 bovenaan een zin toevoegen (cursief): Het doel is ontwikkeling van een weerbaarder teeltsysteem, met een robuustere overgang van landbouwperceel naar watersysteem (onder andere door akkerrandenbeheer en infiltratie van hemelwater in de bodem). <i>Hiervoor willen we de kansen die het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) biedt, bijvoorbeeld voor blauwe diensten, optimaal benutten.</i>
Maatschappelijke organisatie	Aandacht voor het veranderende ecologisch onderhoud wat plaats moet gaan vinden. Doe dit wel met boerenverstand. We leven en werken met de natuur en niet volgens datums en protocollen. En kijk eens in de polder wat we allemaal al aan natuur hebben.	Het waterschap werkt steeds meer aan versterken van biodiversiteit. De nieuwe manier van onderhouden, waarbij het eenzijdig maaien van sloten de norm is, is gericht op het verbeteren van biodiversiteit en waterkwaliteit. Deze 'nieuwe norm' voor beheer van het watersysteem en de waterkeringen is vastgelegd in het Algemeen	Geen wijziging

		Onderhoudsplan Watersystemen en Waterkeringen 2020-2030 (AOWW). Het AOWW is opgesteld op basis van de Wet natuurbescherming. Het onderhoud van het watersysteem is gericht op het zoveel mogelijk ondersteunen van functies, zoals versterken van biodiversiteit maar uiteraard ook water aan- en afvoer. In het beheer blijft het zoeken naar de optimale balans tussen functies. Daar waar de huidige dimensies van watergangen het toelaten, wordt zo min mogelijk gemaaid. Op locaties waar dit hydraulisch niet past, bekijken wij welke aanpassingen in het watersysteem kunnen worden gedaan zodat er in de toekomst wel minder kan worden gemaaid zonder dat er nieuwe wateroverlast situaties ontstaan.	
Maatschappelijke organisatie	Peil volgt gebruik naar Gebruik volgt peil is terug in de tijd. Het gebied is divers, in het gebied is meer schade ontstaan door te veel dan door te weinig water. Lever maatwerk maar vraag niet het onmogelijke.	Deze opmerking in het Ontwerp waterbeheerprogramma moet gezien worden als een algemeen principe en zal dus in bepaalde gebieden genuanceerder liggen dan elders. Er zijn veel gebieden in West-Brabant waarvoor geldt dat de droogte van de laatste jaren laat zien dat er schade voor de landbouw is. Schade die gezien de klimaatverandering die zich al laat zien, eerder groter dan kleiner wordt.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Dorpen zijn uitgebreid en de rondweg van Oudenbosch is aangelegd. Hiermee hebben we het vaak over extra retentie gehad. Volgens ons kun je met de veranderingen die aanstaande zijn niet meer wegkomen met de opmerking dat het aanleggen van extra retentie rondom de rondweg of dorpen niet opweegt tegen de kosten en de opmerking we voldoen aan de norm. Als we het hebben over water	Dat klopt en waar van toepassing zet het waterschap daar ook op in.	Geen wijziging

	vasthouden aan de bron zijn dat de oplossingen die moeten plaatsvinden.		
Maatschappelijke organisatie	Flexibel peilbeheer is denken wij een must met de verandering van klimaat. Droogte en zware buien zullen meer en meer van belang gaan worden en daar passen datums en vaste peilen niet in.	Dat is inderdaad het streven van het waterschap al zitten daar altijd grenzen aan omdat peilbeheer nu eenmaal altijd een afweging is tussen verschillende uiteenlopende belangen en omdat fysiek niet altijd alles mogelijk is.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Beregenen van onze meest vruchtbare gronden van Europa moet mogelijk blijven om de voedselvoorziening in stand te houden. Het stimuleren van andere vormen van watertoediening is een must maar zolang deze niet uitontwikkeld zijn mag beregenen niet belemmerd worden in onze ogen.	Beregenen (hetzij uit oppervlaktewater, hetzij uit grondwater) staat op zichzelf niet ter discussie. Het gaat er wel om dat beregening zodanig plaatsvindt dat dit niet leidt uit uitputting van de watervoorraad of schade aan anderen.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	In paragraaf 9.4 noemt u het beheer van de infrastructuur als 'regulier werk' hetgeen u vervolgens iets nuanceert door over een 'nieuwe norm' te spreken. Dat gaat ons niet ver genoeg. Door het beheer van de waterlopen, van de oeverzones, van de natte ecologische verbindingzones als onderdeel van de 'natte kralensnoeren' heeft u een belangrijke taak in het herstel van de biodiversiteit, niet alleen in het water maar ook daaromheen. Het beheer wordt echter meestal – en veel te vaak - 'klassiek' uitgevoerd, gericht op de waterdoorstroming en niet gericht op biodiversiteit en zeker ook niet op de doelen met betrekking tot flora en fauna die in de EVZ gesteld zijn. Wij vinden het nodig dat u uw beheerbeleid aanpast. De norm zou moeten worden dat maaien gebeurt op een manier die de biodiversiteit versterkt. Dat betekent in onze ogen sowieso minder maaien en maaien op grotere hoogte (bijv. 15 cm), maar vooral ook gefaseerd maaien met beleid dat gericht is op de doelsoorten.	Het waterschap werkt steeds meer aan versterken van biodiversiteit. De nieuwe manier van onderhouden, waarbij het eenzijdig maaien van sloten de norm is, is gericht op het verbeteren van biodiversiteit en waterkwaliteit. Deze 'nieuwe norm' voor beheer van het watersysteem en de waterkeringen is vastgelegd in het Algemeen Onderhoudsplan Watersystemen en Waterkeringen 2020-2030 (AOWW). Het AOWW is opgesteld op basis van de Wet natuurbescherming. Voor EVZ's gelden beheerafspraken op maat, maar ook hierbij houden wij rekening met het AOWW, de Wet natuurbescherming en de gedragscode Wet natuurbescherming voor waterschappen. Het onderhoud van het watersysteem is gericht op het zoveel mogelijk ondersteunen van functies, waar versterken van biodiversiteit er één van is. Water aan- en afvoer blijven ook functies van watergangen. In het beheer blijft het	Geen wijziging

		zoeken naar de optimale balans tussen functies. Daar waar de huidige dimensies van watergangen het toelaten, wordt al zo min mogelijk gemaaid. Op locaties waar dit hydraulisch niet past, bekijken wij welke aanpassingen in het watersysteem kunnen worden gedaan zodat er in de toekomst wel minder kan worden gemaaid.	
Maatschappelijke organisatie	Terecht krijgt de klimaatproblematiek veel aandacht in het programma. In ons land is op dat terrein nog veel (achterstallig) werk te verzetten. Wij betreuren het daarom dat het waterschap als horizon voor een robuust watersysteem 2050 neemt. Als dat veroorzaakt wordt door het niet op orde zijn van de basiswaarden in de meeste watersystemen, zal daar steviger op moeten worden ingezet en klinkt het wat passief om te schrijven dat “we de tijd (nemen) om samen met partners klimaatbestendige waterlandschappen te realiseren” (blz. 36).	De tijdshorizon 2050 komt overeen met de tijdshorizon die landelijk gehanteerd wordt, bijvoorbeeld in het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie het Deltaplan Hoge Zandgronden, als eindtermijn waarop de ambities van de totale 'klimaattransitie' gerealiseerd moeten zijn. Een klimaatbestendig en veerkrachtig watersysteem gaat om meer dan het halen doelen voor de KRW. Denk bijvoorbeeld aan wateroverlast in het stedelijk gebied of een klimaatbestendige infrastructuur. Wij zien de KRW-doelen voor 2027 als tussendoel naar een klimaatbestendig en veerkrachtig watersysteem in 2050. Dit is in lijn met de Delta-aanpak waterkwaliteit die zich richt op het halen van de KRW-doelen in 2027.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	De passage op bladzijde 36 rechtsonder, beginnend met “De hamvraag ...” straalt niet meteen daadkracht uit. Er is geen tijd voor jarenlange onderhandelingen, discussie, geduld met partijen die de zaak traineren. 2050 klinkt ver weg, maar is dichtbij. En mocht het waterschap niet op eigen kracht tot resultaten kunnen komen, schakel dan hogere overheden, (provincie, rijk) in. Vooral het rijk zal er na de Urgenda zaak hopelijk alles aan gelegen zijn de klimaatdoelstellingen uit het Verdrag van Parijs te realiseren.	Het bestuur van waterschap Brabantse Delta heeft specifieke financiële kaders meegegeven bij het opstellen van het waterbeheerprogramma. Binnen deze kaders is het waterbeheerprogramma opgesteld. De verplichtingen op grond van de KRW zijn resultaatverplichtingen en hebben daarmee de hoogste prioriteit. Wanneer doelbereik in gevaar komt kan een nieuwe financiële afweging gemaakt worden.	Geen wijziging

Maatschappelijke organisatie	Op bladzijde 41 onder beleidskeuze 3 schrijft u dat het gezamenlijk streven (van de waterschappen in Noord-Brabant en Limburg, Rijkswaterstaat en drinkwaterbedrijven) gericht is op reductie van de vracht van zeer zorgwekkende stoffen (organische microverontreinigingen) naar het oppervlaktewater van 10 % in 2027 en 30% in 2040 (hier wel een tussenliggende datum). Het stelt teleur dat het waterschap, zelf de stoffen zeer zorgwekkend noemend, op dit onderdeel zo'n laag ambitieniveau toont en dat niet alleen in de tijd, maar ook in het percentage reductie dat het nastreeft. Kennelijk hoeft er na 2040 niets meer te gebeuren en wordt zwaar verontreinigd oppervlaktewater geaccepteerd.	De directe invloedssfeer van waterbeheerders en drinkwaterbedrijven voor het terugdringen van lozingen met zeer zorgwekkende stoffen is beperkt. We zijn sterk afhankelijk van het Europees en landelijk toelatingsbeleid van het gebruik van diverse stoffen en de normen die daarvoor worden gesteld. Die Europese en landelijke normen zijn de basis voor vergunningverlening van watergerelateerde activiteiten. Hierbij komt dat experts uit de Schone Maas Waterketen verwachten dat zonder enige actie de hoeveelheid geloosde zeer zorgwekkende stoffen verder zal toenemen in de komende jaren. In dat licht zijn de streefdoelen ambitieuzer dan ze op het eerste gezicht lijken omdat geen toename op zichzelf al een forse opgave is. Daarbij geldt dat de wereld niet ophoudt in 2040. Op basis van actuele kennis en inzichten in de komende jaren kunnen we voor de periode na 2027 deze doelen weer herzien.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Gezien het onder 5.4.1. Doelen op bladzijde 44 opgenomen standpunt inzake de hengelsport neemt het waterschap in de maatschappelijke discussie over de hengelsport kennelijk een standpunt pro hengelsport in. Wij geven het waterschap in overweging hier nog eens goed over na te denken.	Het waterschap staat op het standpunt dat hengelsport mogelijk moet zijn zolang deze niet strijdig is met de te halen doelen voor gezond water (waaronder de KRW doelen voor 2027). In de VBC stemt het waterschap af met de hengelsportsector.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	Hier (achteruitgang natuur) ligt een duidelijke opdracht voor het waterschap, waarbij wij er op aandringen de natuurbelangen nadrukkelijk boven aan de prioriteitenlijst te zetten, zowel bij de beleidskeuzes als bij de uitvoering in de tijd. De focus nu is helaas en ten onrechte te veel op de lange termijn, 2050, gericht. Dat speelt ook bij het in evenwicht brengen van het land- en watergebruik met de draagkracht van het watersysteem. 2050 is	In de periode tot 2050 werken we met diverse partners aan klimaatbestendige en veerkrachtige waterlandschappen. In de periode tot eind 2027 leveren de KRW-maatregelen een belangrijke bijdrage daaraan. Met gezonder water werken we eveneens aan watergebonden natuur- en biodiversiteitsdoelen. Samen met partners	Geen wijziging

	heel veel te laat, omdat de effecten op natuur, klimaattherstel en leefomgeving vele jaren na-ijlen. Dit evenwicht moet al bereikt worden in 2027	werkt het waterschap voor eind 2027 aan het halen van de KRW doelstellingen.	
Maatschappelijke organisatie	In figuur 12 op bladzijde 47 missen wij de samenhang tussen de onderdelen.	Wat de figuur probeert te laten zien is dat de verschillende 'sectorale' onderwerpen waar het waterschap mee te maken heeft elkaar overlappen en raken en soms ook min of meer over hetzelfde gaan. Waarbij rood staat voor te weinig water en blauw voor te veel water. Dus juist de samenhang tussen deze onderwerpen.	Geen wijziging
Maatschappelijke organisatie	<p>Als wij de eerste alinea van de rechterkolom van bladzijde 48 nog verder concretiseren, komt dat neer op: - Per jaar valt (overall) in Nederland meer neerslag dan nodig is voor verdamping, drinkwater, hoge grondwaterstand en tegen houden van zout grondwater. In de loop van het jaar varieert de hoeveelheid neerslag en de verdamping.</p> <p>- oppervlakkig afstromen van water geeft overlast op de laagste plekken en verdroging op de hogere gronden.</p> <p>- te veel is gewerkt aan voorzieningen voor snelle afvoer van water</p> <p>Dit moet anders.</p> <p>- vanaf nu moeten we water vasthouden op hogere gronden in de bodem en in greppels, sloten en retentiebekkens die evenwijdig lopen aan de hoogtelijnen.</p> <p>- de afvoer dient zoveel mogelijk plaats te vinden via/als grondwater.</p>	Het waterschap wordt heel vaak beoordeeld op losse onderwerpen. Bijvoorbeeld: hoe er met wateroverlast omgegaan wordt, of met verdrogingsbestrijding. En het waterschap moet ook voor een aantal van die onderwerpen specifiek aangegeven wat ze gaan doen. Maar wat van belang is, is om niet langer naar de losse thema's stuk voor stuk te kijken, maar naar de samenhang; naar een robuust grond- en oppervlaktewatersysteem in een bepaald gebied en wat daarvoor nodig is. En dan blijken ook veel maatregelen en acties min of meer te overlappen, of anders gezegd; meerdere doelen tegelijkertijd te kunnen dienen.	Geen wijziging

	- overtollig oppervlakte water wordt langzaam afgevoerd en zo hoog mogelijk weer opgevangen. - oppompen van grondwater zonder vergunning wordt/ is verboden. Deze andere aanpak kan ook in figuur 3 praatplaat klimaat bestendig beeklandschap tot uiting worden gebracht.		
Maatschappelijke organisatie	Het waterschap richt zich of op 2027 of op 2050. Het gat tussen 2027 en 2050 is groot. Wat niet voor 2027 gerealiseerd kan worden, wordt doorgeschoven naar 2050. Waarom voor een aantal onderwerpen niet een tussenliggende einddatum, bijvoorbeeld 2035, als horizon genomen? Er moet druk op de ketel blijven staan.	In veel gevallen gaat het om doelstellingen voor 2027 en 2050. In een aantal gevallen zijn ook doelstellingen gesteld voor 2030. De doelstellingen en activiteiten voor deze planperiode gelden tot 2027. Het vergezicht is 2050. Dat wil niet zeggen dat er tussen de periode 2027 en 2050 geen ambities liggen, om de doelstellingen van 2050 te behalen.	Geen wijziging
Gemeente	Participatie volgens nog vast te stellen participatieverordening. Voorstel om een participatieladder op te nemen.	Wij onderschrijven uw visie en werkwijze op participatie. Deze komt overeen onze participatie-aanpak (#vanzelfsprekendsamen) waarmee wij sinds september 2018 werken, en waarin de participatieladder een centraal instrument vormt. Momenteel werken we aan een actueel beleidskader en een participatieverordening die inspelen op de vereisten uit de Omgevingswet en de Wet versterking participatie decentrale overheden. We wisselen graag de participatie-ervaringen met u uit.	Geen wijziging
Gemeente	Invulling van flexibiliteit; bijvoorbeeld door rekenregels vast te stellen voor stedelijk waterbeheer en bij verharding. Verzoek op aanvulling of verdere uitwerking.	Dit zijn opties waar de verder uitwerking van uitgangspunten uit het waterbeheerprogramma die bijvoorbeeld een beslag zouden kunnen krijgen in de waterschapsverordening. Voor een waterbeheerprogramma voert het te ver om al in detail aan te geven welke regel op welke manier aangepast wordt. Bovendien vraagt dat om dialoog met de gemeenten in het werkgebied die nog niet heeft plaatsgevonden.	Geen wijziging

Gemeente	Oude instrumenten: onteigening niet voor EVZ; aanpassen en gesprek aangaan met partners.	De passage over onteigening is niet meer of minder dan een feitelijke beschrijving dat dit een instrument is dat het waterschap in zou kunnen zetten, omdat dit bij de Omgevingswet veranderd. Daarmee is niet gezegd wanneer en waarvoor onteigend zal gaan worden. Dat vraagt nadere besluitvorming door het algemeen bestuur. Daarbij geldt in elk geval dat de inzet van het instrument altijd overleg vergt met partners waaronder ook met name genoemd de provincie vanwege hun rol bij het goedkeuren van het projectbesluit. Verder geldt dat de mogelijkheden van het waterschap om onteigening in te zetten op grond van artikel 2.17, eerste lid, aanhef en onder a Omgevingswet zijn beperkt. Bovendien zal onteigening, net als nu al het geval is, altijd sluitstuk zijn na een heel proces om er minnelijk uit te komen.	Geen wijziging
Gemeente	Betrokkenheid bij de RIA: flexibele en toekomstgerichte waterketen.	Het waterschap staat er voor open om bij een Regionale Investeringsagenda betrokken te zijn, zoals we dat ook al op een aantal plaatsen in West- en Midden-Brabant al zijn.	Geen wijziging
Gemeente	Verzoek voor een integrale doorvertaling of mee te nemen in een vast te stellen omgevingsvisie.	Het kerninstrument Omgevingsvisie is voorbehouden voor de nationale, provinciale en gemeentelijke overheden. Als functionele overheid staat het waterschap aan de lat voor het (waterbeheer-)programma. In het waterbeheerprogramma is overigens een visie deel opgenomen. De uitwerking van het programma vindt plaats in beleid en projecten	Geen wijziging
Gemeente	Gemeente is verheugd in het waterbeheerprogramma te lezen dat uw doelstelling is om in 2027 te hebben bereikt dat de waterkwaliteit zo goed is dat recreatief medegebruik van oppervlaktewater	De doelstelling voor 2027 betreft inderdaad een gezamenlijke, forse ambitie. Hiervoor is een substantiële inzet nodig van diverse partijen waaronder uw gemeente. Wij maken daarom graag gebruik van uw aanbod om ook	Geen wijziging; de noodzaak voor samen optrekken en stevige inzet van divers partijen (waaronder gemeenten) staat al duidelijk verwoord in hoofdstuk 5 (Gezond Water).

	<p>(kanovaart, hengelsport, zwemmen) plaats kan vinden zonder negatieve gevolgen voor de gezondheid. Dit terwijl er nog knelpunten zijn in de waterkwaliteit (o.a. Bavel Ley en Mark stroomgebied), de KRW-doelen naar verwachting niet zullen worden behaald en ook medicijnresten en mogelijk ook stikstof voorlopig nog een bron van vervuiling zijn. Als gemeente Breda juichen we uiteraard deze doelstelling toe, mede vanwege onze ambitie om op bepaalde locaties te groeien naar een evenementkwaliteit water en zo mogelijk op termijn zwemwaterkwaliteit te evenaren. Graag trekken we samen met u verder op om deze doelstelling (lees ambitie) te realiseren</p>	<p>voor waterkwaliteit (gezond water) samen op te trekken, in de geest van de bestaande goede samenwerkingsverbanden.</p>	
Gemeente	<p>Met betrekking tot het onderwerp innovatie wilt u samen met andere partijen oplossingen ontwikkelen om een verhoging van de grondwaterstand in stedelijk gebied mogelijk te maken. De ontwikkeling van de Rode Vaart in Zevenbergen is een mooi voorbeeld daarvan. Wij kunnen ons ook voorstellen dat de waterketen hier een bijdrage aan kan leveren. Dit vergt een visie op het buitengebied: waar staan we samen als waterschap en gemeente toe en is het wenselijk dat</p>	<p>De inzet van decentrale zuivering, mede om water in vrij afwaterend gebied vast te houden, zien het waterschap als één van de mogelijk inzetbare instrumenten.</p>	<p>Geen wijziging</p>
Gemeente	<p>Met betrekking tot het vooruitkomen en versnellen hebben we als gemeente zowel een opmerking als een vraag. U schrijft in uw beheerprogramma dat u verwacht € 479 miljoen nodig te hebben om uw doelen te realiseren. Hierbij geeft u aan dat uw eigen bijdrage daarbij € 353 miljoen zal zijn, waarbij u in de planperiode € 126 miljoen aan subsidies en bijdragen van derden verwacht te ontvangen. U wil breder kijken dan uw eigen rol, maar ook sturen op kerntaken en prestaties versus minimale kosten. Dit komt ons over als gas geven met de voet op rem. Zo schrijft u ook dat u in</p>	<p>Het waterschap staat voor forse opgaven en uitdagingen. In het waterbeheerprogramma hebben we laten zien hoe groot die zijn als je alles 100% wil realiseren en dat dit op onderdelen ook veel groter is dan wij, onze partners én de marktpartijen aan kunnen. Dat betekent dat er keuzes gemaakt moeten worden en prioriteiten gesteld. Daarbij geven we wel steeds aan dat heel veel acties en maatregelen overlappen. De programma's voor schoon water voldoende water overlappen in hoge mate met elkaar. Door</p>	<p>Geen wijziging</p>

	<p>2027 al 10% van het beheergebied fysiek wil hebben aangepakt om in 2050 klimaatrobust te zijn. Dat lijkt fors, maar hoeveel procent van de totale opgave wordt hiermee bereikt</p>	<p>deze veel meer in elkaar te schuiven, valt winst te behalen. Verder willen we meer focus aanbrengen door ons te richten op een aantal prioritaire gebieden, daarbij ook nadrukkelijk de relatie met ruimtelijk-economische ontwikkelingen zoekende. Dit betekent wel dat we hierbij denken een ambitie te kunnen realiseren van 10% van het gebied aangepakt, maar het is ondoenlijk om aan te geven hoeveel % verbetering wateroverlast, hoeveel % doelrealisatie KRW-bereik, etc, dat op gaat leveren.</p>	
Gemeente	<p>De wisselwerking tussen waterschap en gemeenten zou daarom in onze ogen beter uit de verf mogen komen in het beheerprogramma. In hoeverre matchen de regionale ambities met lokale gemeentelijke doelen en welke middelen zet het waterschap in of maakt deze vrij om gemeenten te kunnen helpen versnellen. Zo zouden wij graag zien dat het waterschap als regionaal georiënteerde partij een sterkere trekkende rol voor klimaatadaptatie op zich neemt (niet alleen op verzoek) en ook voor de droogteaanpak in stedelijk gebied meer de regie neemt. Wij vragen u om uw rol met betrekking tot deze twee aspecten te heroverwegen.</p>	<p>Het onderwerp klimaatadaptatie vraagt overheden opnieuw naar hun rol en samenwerking te kijken. Het waterschap is bereid om dat te doen en samen met gemeenten en andere partners te verkennen. In het waterbeheerprogramma is opgenomen dat het waterschap een actieve rol voor zichzelf weggelegd ziet op dit thema.</p>	Geen wijziging

Deel 2: Overzicht wijzigingen

Dit overzicht heeft betrekking op de wijzigingen als gevolg van ingediende zienswijzen en technisch inhoudelijke correcties. Overige (taalkundige) verbeteringen zijn niet in dit overzicht opgenomen.

Gewijzigd hoofdstuk/ paragraaf	Blz.	Wijziging	Aanleiding
3.2.3	14	Kleine Aa toegevoegd in opsomming	Technisch inhoudelijk
3.2.4	15	Cursieve gedeelte toegevoegd: De regio biedt de beste kansen om concrete stappen te zetten voor duurzame ontwikkeling. We zetten ons actief in door bij te dragen aan de regionale energiestrategieën, door te zoeken naar mogelijkheden voor hergebruik van grondstoffen en naar reductie van uitstoot van broeikasgassen. <i>Bij beoordeling van initiatieven voor duurzame opwek van energie op of in het watersysteem, zoals waterkrachtcentrales of drijvende zonnepanelen, zijn de KRW doelen en andere resultaatverplichtingen leidend zijn.</i> Bij ons werk zetten we in op het versterken van de biodiversiteit...	423199
3.2.4	15	Doorgestreepte tekst vervangen door cursief: Tabel 1- Klimaat- en duurzaamheidsdoelstellingen ... klimaatneutraal 2030 Europees-Landelijk : 49%.....	424340
3.3.2	17	<i>Onze participatieaanpak voldoet aan de participatieverordening' wordt gewijzigd in 'Ons beleidskader participatie en de participatieverordening bevatten de uitgangspunten en spelregels voor participatie.'</i>	424342
3.3.2.Besluiten van het waterschap zelf	19	Cursieve gedeelte toegevoegd: Er is sprake van een algemene vrijstelling in de waterschapsverordening als in de waterschapsverordening staat dat een regel niet geldt voor het waterschap zelf <i>voor het uitvoeren van de wettelijke kerntalen van het waterschap</i>	Technisch inhoudelijk
3.3.2.Besluiten van het waterschap zelf	19	Cursieve gedeelte toegevoegd: Bij een vergunning eigen dienst verlenen we alleen onszelf een vergunning, <i>zoals we ook anderen een vergunning verlenen.</i>	Technisch inhoudelijk
3.3.2.Besluiten van het waterschap zelf	19	Cursieve gedeelte toegevoegd: Een projectbesluit kan worden genomen om complexe projecten met een publiek belang in de fysieke leefomgeving mogelijk te maken. Ruimtelijke procedures worden gebundeld voor een integrale besluitvorming. Belanghebbenden worden betrokken volgens de regels uit de participatieverordening. Een integraal projectbesluit nemen we enkel als er sprake is van een (<i>complex</i>) gebiedsproces	Technisch inhoudelijk

4.2.1 4.3.1 4.4.1 6.2.1 6.3.1 6.4.1 6.5.1 6.6.1 6.7.1 7.2.1 7.3.1 7.4.1 8.2.1 8.3.1 8.4.1 8.5.1			Technisch inhoudelijk
		Bij deze paragrafen zijn de voortgangsindicatoren apart in een tabel opgenomen zodat deze beter inzichtelijk zijn en in lijn zijn met de andere paragrafen. In de lopende tekst zijn ze verwijderd.	
5.2,1	31	Cursieve tekst toevoegen aan bullet 1 toevoegen We realiseren dit doel door alle met het Rijk en de provincie Noord-Brabant afgesproken KRW-inrichtingsmaatregelen uit te voeren. <i>Onderdeel van de aanpak vormt bereikbaarheid van leefgebieden (onder andere in haarvaten en in Vlaanderen). Tabel 3 Balans KRW-inrichtingsmaatregelen...</i>	424582
5.2.1	32	Tabel 3 aanpassen met actuele cijfers	Technisch inhoudelijk
5.2.1	32	Tabel 4 aanpassen met actuele cijfers	Technisch inhoudelijk
Hoofdstuk 5	38	Nummering paragraaf verbeteren	424855
5.3.2	41	Cursieve tekst aan eerste alinea toegevoegd: Het doel is ontwikkeling van een weerbaarder teeltsysteem, met een robuustere overgang van landbouwperceel naar watersysteem (onder andere door akkerrandenbeheer en infiltratie van hemelwater in de bodem). <i>Hiervoor willen we de kansen die het nieuwe Gemeenschappelijke Landbouw Beleid (GLB) biedt, bijvoorbeeld voor blauwe diensten, optimaal benutten.</i>	425155
5.3.2	42	Cursieve tekst alinea beleidskeuze 5 toegevoegd: We werken continu aan verbetering van het meldsysteem voor signalen van drugslozingen, dode vissen, stankoverlast en dergelijke. <i>Zo zijn de meeste rioolwaterzuiveringsinstallaties voorzien van een early-warning systeem. Het waterschap is ook aangesloten bij het SSIB (Samen Sterk in Brabant) waarvan een van de speerpunten is (drugs)afvaldumpingen vroegtijdig te signaleren in het buitengebied. Zo kunnen we sneller ingrijpen.</i>	424854
5.3.2	42	Cursieve tekst tweede bullet juridische aspecten toegevoegd: Bij vergunningverlening worden de consequenties van voorgenomen activiteiten op de KRW-doelen in beeld gebracht. Het voorkomen	424855

		van verdere achteruitgang van de kwaliteit van water en waterbodem is het uitgangspunt. Wij staan geen initiatieven toe die in strijd zijn met de KRW-doelen (artikel 8.84 van het Besluit Kwaliteit Leefomgeving). Zie hiervoor Bijlage 7 – Toetsingskader VTH. <i>Bij de uitwerking van het voorzorgbeginsel in waterwetvergunningen en adviezen voor omgevingsvergunningen (t.a.v. indirecte afvalwaterlozingen) screenen we op stoffen die gevaarlijke eigenschappen hebben voor mens en/of waterorganismen (Zeer Zorgwekkende Stoffen).</i>	
5.4	45	Op pagina 45 de passage over VBC als volgt aangepast (cursief en doorgestreept zijn de aanpassingen): In de Visstandbeheercommissie (VBC) stemt het waterschap af met <i>zowel</i> sportvisserijgroepen <i>als</i> <i>overkoepelende organisaties waaraan visrechten worden verhuurd</i> over aanleg, beheer en onderhoud van vislocaties. In de VBC gaat het ook over initiatieven voor (bevordering van) duurzame visserijactiviteiten die bijdragen aan de doelen van de Kaderrichtlijn Water, een gezonde visstand in relatie tot een gezond leefmilieu, vismigratie en het voorkomen van vissterfte. Een belangrijk instrument hiervoor is het opstellen van een visplan. In het geval van specifieke wensen voor ontwikkeling en beheer van bepaalde vispopulaties in een aantal geïsoleerde visvijvers en plassen, is ook overleg nodig met de eigenaren. In veel gevallen zijn dat de gemeenten. Samen met de sportvisserij worden opties verkend voor het beperken van de verspreiding van (potentieel) invasieve exotische vissoorten, die een bedreiging kunnen vormen voor de van nature voorkomende vispopulatie.	423199
6.2	49	Wijzigingen cursief voor het kopje Natura 2000 "Voor het herstel van Natura 2000-gebieden geldt een resultaatsverplichting die rechtstreeks volgt uit Europese regels (Habitatrichtlijn). De eerste generatie maatregelen is vastgesteld in de <i>Natura 2000-beheerplannen</i> . Deze zijn uitgevoerd of in uitvoering (bijvoorbeeld Westelijke Langstraat). Tijdens de looptijd van dit waterbeheerprogramma, kunnen daar nieuwe maatregelen bijkomen <i>door de volgende ronde Natura 2000-beheerplannen</i> . Dat is dan een aanvullende nieuwe opgave, die nu nog niet is voorzien. Voor het programmeren van de Natura 2000-opgave zijn provincie en Rijkswaterstaat <i>als bevoegd gezag voor de beheerplannen</i> leidend. Qua financiering gelden hier landelijke afspraken (100% financiering)."	424863
6.2.1	49	Percentage van hydrologisch herstel aanpassen naar 44% om in samenhang met KRW maatregelenpakket te brengen	424863 425097
			Technisch inhoudelijk
6.2	51	Wijzigingen cursief Het zijn dus specifiek GGOR-knelpunten. Het aanpakken hiervan wordt geraamd op € 5 miljoen.	Technisch inhoudelijk
6.2.2	52	Bullet 1 bij beleidskeuze 1 wijzigingen cursief ter verduidelijking van de strategie: De bijdrage die het herstel van natte natuurplels levert aan het halen van de KRW-doelen varieert. <i>Inzet is om met de maximale inzet die mogelijk is, een zo groot mogelijk resultaat te boeken.</i> De hoogste prioriteit krijgen <i>daarom</i> die natte natuurplels en	424863 425097

		<p>stroomgebieden, waar het herstel, in combinatie met andere maatregelen, <i>daadwerkelijk</i> bijdraagt aan het halen van de KRW-doelen in 2027. <i>Situaties waarin het halen van de doelen afhankelijk is van andere parameters dan herstelmaatregelen en die andere parameters ook pas na 2027 gaan verbeteren, krijgen een lagere prioriteit binnen dit thema. De doelstelling die hier in het waterbeheerprogramma is opgenomen, hangt direct samen met het de realisatie van het KRW-maatregelenpakket uit het hoofdstuk 'schoon water'. Hoewel uit oogpunt van realisme lager geformuleerd, is de uiteindelijke ambitie nog steeds 100% doelbereik. Verder geldt dat de focus ligt op de realisatie van de primaire opgave. Realisatie van de secundaire opgave heeft lagere prioriteit en wordt opgepakt indien en voor zover de primaire opgave dat toelaat.</i> (zie GGOR in natuurgebieden).</p>	
6.2.2	52	<p>Bullet 1 bij beleidskeuze 1 wijzigingen cursief ter verduidelijking van de strategie: Voor de overige verdroogde natuurgebieden geldt dat deze vanuit het kaderstellend beleid nog steeds een <i>lage</i> prioriteit hebben. <i>Deze opgave wordt in beginsel pas na 2027 breder opgepakt. In deze planperiode werken we alleen daar aan herstel, waar dit gekoppeld kan worden aan andere maatregelen of initiatieven, of waar dit noodzakelijk is voor het halen van resultaatsverplichtingen, zoals KRW-opgaven.</i></p>	424863 425097
6.2.3	52	<p>Cursief toegevoegd Deze opgaven vragen vaak grote gebiedsprocessen, waarbij het waterschap afhankelijk is van de vlotte medewerking van andere partijen, als lokale belanghebbenden, de gemeenten en de provincie.</p> <p><i>Verder geldt dat er een directe relatie is met de KRW-maatregelen. Daar zien we dat het halen van de KRW-doelen in 2027 niet altijd afhankelijk is van alleen maar het nemen van fysieke herstelmaatregelen. Factoren zoals het herstel van de waterkwaliteit spelen ook een rol. Daar zien we soms dat het nemen van maatregelen pas na 2027 een verbetering van de kwaliteit laat zien, maar dat is nu juist de beperkende factor voor het gewenste natuurherstel. Vanuit dat oogpunt is het niet reëel om alles op alles te zetten om nog voor 2027 daar alle herstelmaatregelen te nemen, wetende dat dit nog niet gaat leiden tot het uiteindelijke doel. Het is dan veel effectiever om dan alles op alles te zetten om in elk geval alle herstelmaatregelen die wél meteen tot doelrealisatie in 2027 te nemen.</i></p> <p><i>Al deze overwegingen tezamen maakt dat het niet reëel is om uit te gaan van 100% realisatie van al deze doelen.</i></p>	424863 425097
6.3	53	<p>Cursieve gedeelte zijn aangepast: Op grond van de uitgevoerde NBW-toetsing in 2019 is bekend op welke plekken wateroverlast op kan treden. Op hoofdlijnen is ook bekend welke soort maatregel (oplossingsrichting) daar een oplossing zou kunnen bieden en er is geraamd hoeveel dat zou gaan kosten. Dat geeft het volgende beeld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • In het landelijk gebied zijn er 152 aandachtspunten, variërend van groot en complex tot klein en relatief overzichtelijk. Om al deze aandachtspunten in de periode 2022-2027 op te lossen is een investering nodig van ongeveer € 11 miljoen. Daarbij geldt verder dat: <ul style="list-style-type: none"> o Er 1 groot aandachtspunt, die alleen met een gebiedsproces op te lossen is. Het oplossen kost naar verwachting circa € 0,5 miljoen. o Er zijn 76 kleine aandachtspunten, die eenvoudige lokaal van aard zijn. Het oplossen kost naar verwachting circa € 3,5 miljoen. Dit zijn aandachtspunten die eenvoudig en los van andere doelen projectmatig aan te pakken zijn, zoals herstel van duikers. 	Technisch inhoudelijk

		<p>o De overige 75 <i>middelmatige</i> aandachtspunten zijn een tussencategorie. Dit zijn aandachtspunten die zich lenen voor meekoppelen in projecten. Die komen op een investering van ongeveer € 7,4 miljoen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • In het stedelijk gebied zien we 52 aandachtspunten. Om die samen met de gemeenten op te lossen is een investering nodig van het waterschap van ongeveer € 3 miljoen. 	
6.3.2	54	<p>Cursief aangepast: Gebiedsgerichte aanpak landelijk gebied: we <i>pakken aandachtspunten</i> aan, om te <i>beginnen binnen de prioritaire gebieden en daarbuiten daar waar er</i> vanuit andere doelen met een resultaatsverplichting een gebiedsproces doorlopen wordt. <i>De overige aandachtspunten</i> krijgen lagere prioriteit.</p>	Technisch inhoudelijk
6.3.2	55	<p>Cursief aangepast: Generieke aanpak landelijk gebied: de <i>kleine</i> aandachtspunten worden zoveel mogelijk via andere lopende projecten (bijvoorbeeld via beheer en onderhoud of DHZ), of via initiatieven van anderen aangepakt. Als dit niet kan, start het waterschap een apart project.</p>	Technisch inhoudelijk
6.3.2	55	<p>Cursief aangepast: Generieke aanpak landelijk gebied: de <i>middelmatige</i> aandachtspunten worden aangepakt waar dit te combineren is met andere lopende projecten van het waterschap of met initiatieven van anderen.</p>	Technisch inhoudelijk
6.6	60	<p>Cursief toegevoegd: In de komende periode zal vanuit de provincie het strategische grondwaterbeleid in de volledige breedte herijkt worden. Daarbij ligt de nadruk, conform de al vastgestelde provinciale Omgevingsvisie en in samenhang met het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie, op een klimaatrobuust grond- en oppervlaktesysteem. Daarbij wordt zowel ingezet op aanvulling van grondwater, als op zuinig grondwatergebruik. <i>Brabantse Delta werkt samen met partners aan het Bestuursconvenant grondwater waar gezamenlijke afspraken in opgenomen worden. De afspraken worden gemaakt langs de uitgangspunten van het waterbeheerprogramma. Het convenant vormt de basis voor de aanpak van Brabantse Delta.</i></p>	423854 424863 423873 425097 424582 422778
6.6.2	60	<p>Toegevoegd onder de huidige tekst van beleidskeuze 3 (we werken samen) de volgende nieuwe alinea:</p> <p><i>Samenwerking is ook aan de orde bij het waarborgen van de grondwaterkwaliteit. Het waterschap levert daar via het uitvoeren van hun taken een bijdrage aan, in elk geval op de volgende drie manieren. Ten eerste door in de wet- en regelgeving voor de onttrekkingen waarvoor het waterschap bevoegd is, beperkingen op te leggen voor de diepte waarop onttrokken mag worden. Ten tweede door deel te nemen aan de gebiedsdossiers drinkwaterwinning per drinkwaterwinning en feitendossiers te hanteren bij industriële onttrekkingen voor</i></p>	423854

		<i>menselijke consumptie. Ten derde door het toepassen van het afwegingskader voor vergunningverlening, toezicht en handhaving conform paragraaf 9.3.</i>	
6.7.2	63	Cursieve tekst toegevoegd: Op strategisch niveau werken we met waterschappen, gemeenten en provincies in Zuid-Nederland (<i>Uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie Zuid-Nederland; Brabant en Limburg</i>).	424863
9.1	75	Deze paragraaf geeft op basis van de Kadernota 2021-2030 een indicatief beeld van de investeringen en exploitatie voor de periode van 2022-2027. <i>Bij de ontwikkeling van de Kadernota 2022-2031 wordt voorgesteld de gereserveerde ruimte voor bestuurlijke ambities in te vullen door in te zetten op onder andere beperking van de tariefstijging en samenwerken aan klimaatadaptatie, duurzaamheid en digitalisering.</i> Het gaat om € 1 miljoen investeringsruimte per jaar vanaf 2022 en eenzelfde bedrag op de exploitatiebegroting vanaf 2022. Het bedrag op de exploitatiebegroting is met de vaststelling van de Kadernota 2021-2030 al voor een stukje ingevuld. Het bedrag op de exploitatiebegroting is met de vaststelling van de Kadernota 2021-2030 al voor een stukje ingevuld.	Technisch inhoudelijk
Bijlage Kaart 14	87	Vervangen door nieuwe kaart Wateroverlast (bijlage)	Technisch inhoudelijk
Bijlage 6	93	Tabel 6 aanpassen op basis actuele gegevens	Technisch inhoudelijk
Bijlage 6	96	Tabel 8 aanpassen op basis actuele gegevens	Technisch inhoudelijk
Bijlage 9	Apart document	Aanpassing van kaart Vennen Grote Meer ontspiegelen en toevoegen Wasven	424854